

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΕ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1/15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1976 | ΑΡΙΘ. 13-14

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

2. ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ († 109 ἢ 107 μ. Χ.;).*

11. Παραμένει εἰσέτι τὸ ἐρώτημα, ἐὰν καὶ κατὰ πόσον ὁ Ἰγνάτιος, ὅστις τόσον ἐντόνως τὴν ἐπισκοπικὴν αὐθεντίαν ἐξάρει καὶ τονίζει, παραδέχεται καὶ ἀπονέμῃ εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν καὶ τῷ ἐπισκόπῳ ταύτης π ρ ω τ ε ῖ ο ν ἐντὸς τῆς ὅλης Ἐκκλησίας. Τὴν ἀπάντησιν πρέπει ἰδιαίτερος ν' ἀναζητήσωμεν κυρίως εἰς τὴν ἐν ἀρχῇ προσφώνησιν (τὸ προοίμιον) τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῆς. Τὸ προοίμιον τοῦτο εἶναι ἐκτενέστερον καὶ μετὰ περισσοτέρας φροντίδος καὶ ἐπιμελείας γεγραμμένον, ἀφ' ὅσον αἱ προσφωνήσεις τῶν ἄλλων ἐπιστολῶν καὶ περιέχει πλείονας τιμητικούς τίτλους. Περὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας λέγεται, ὅτι αὕτη «π ρ ο κ ά θ η τ α ι ἐ ν τ ό π ω χ ω ρ ί ο υ Ῥ ω μ α ί ω ν» καὶ μόλις προηγουμένως ἐκλήθη αὕτη ὡς «π ρ ο κ α θ η μ έ ν η τ ῆ ς ἀ γ ά π η ς». Τὸ ρῆμα «π ρ ο κ α θ ῆ σ θ α ι» χρησιμοποιεῖται ἐπίσης ἐν Μαγν. 7,1 ἐ., ἔνθα νοεῖται ἡ προΐσταμένη ἀρχὴ τοῦ ἐπισκόπου, τῶν πρεσβυτέρων, ὡς καὶ τῶν διακόνων ἐν τῇ κοινότητι. Ἔχει ἐπομένως ἱεραρχικὴν ἔννοιαν. Τὴν ἰδίαν σημασίαν ἔχει ὁ τίτλος οὗτος καὶ εἰς τὴν πρώτην ὡς ἄνω θέσιν ἐν τῇ πρὸς Ῥωμ. ἐπιστολῇ. «Ἐ ν τ ό π ω χ ω ρ ί ο υ» εἶναι πράγματι πλεονασμὸς καὶ τὸ «χ ω ρ ί ο ν Ῥ ω μ α ί ω ν» δὲν ἐννοεῖ τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Ῥώμης ἢ ὅλης τῆς Ἰταλίας, ἀλλὰ τὴν πόλιν καὶ τὴν ἐγγυὺς ἢ εὐρυτέραν περιοχὴν τῆς. Ἐκεῖ π ρ ο κ ά θ η-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 235 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 12 τεύχους.

τα ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία ὡς ἄρχουσα τῶν γειτονικῶν τῆς κοινοτήτων. Διὰ τὸ Ῥωμαιοὺν Πρωτεῖον, δι' ὅλας τὰς Ἐκκλησίας ἐν τῷ κόσμῳ ἡ φράσις οὐδὲν ἐκφράζει. Ἀλλὰ τί σημαίνει ἡ φράσις «ἡ προκαθήμενη τῆς ἀγάπης»; Πολὺ ὀλίγον εἶναι, τὸ ἕαν τις κατὰ προτεσταντικὸν τρόπον τὴν ἔννοιαν ἀποδίδῃ εἰς ἠθικὴν ἐλευθέραν φιλανθρωπίαν. «Προκαθήμενη», λέξις τιθεμένη εἰς εὐρείαν φράσιν ἐξ 11 λέξεων τοῦ πρότερον λεχθέντος «προκάθηται», δὲν δύναται νὰ ἔχη ἔννοιαν ἀπλῶς συνδετικήν.

Ἐν τούτοις εἶναι παρὰ πολὺ, ἕαν τις κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν Καθολικῶν μετέφραζε: «Προκαθήμενη τῆς ἀγάπης τῶν Ἐκκλησιῶν», δηλ. συμπάσης τῆς Ἐκκλησίας! «Ἀγάπη» κατὰ τὸ Λεξικὸν δὲν δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ «τῆς ἀγάπης τῶν Ἐκκλησιῶν». Ἐναντίον τῆς ἀποδόσεως ταύτης ὁμιλοῦν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ αἱ ἀρχαῖαι λατινικαί, συριακαὶ καὶ ἀρμενικαὶ μεταφράσεις²⁴. Ὀρθότερον εἶναι νὰ ἐννοήσῃ τις τὸν ὄρον δηλοῦντα, ὅτι ἡ «Ῥωμαιοὺν Ἐκκλησία», εἰς ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἶναι ἡ ὁδηγός, ἡ πρέπουσα αὐθεντία²⁵. Ὁ Ἰγνάτιος βλέπει ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἐκκλησιαστικῇ κοινότητι οὐ μόνον τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ἀλλὰ καὶ ὡς τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ὁποῖαν διαχωρίζει τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν

24. Πβλ. Altaner, Patrologie σ. 80 ἑ.

25. J. Thiele, Vorrang in der Liebe: Theologie und Glaube 19 (1927). Vgl. O. Perler, Ignatius von Antiochien und die römische Christengemeinde σ. 419 ἑἑ. Οὗτος ἐν σ. 421 τοῦ ἔργου του ἐν τούτοις, ἐκινῶν ἐκ τῆς δευτέρας θέσεως τῆς φράσεως, ἐννοεῖ τὸ «προκαθίσθαι» τῆς πρώτης φράσεως οὐχὶ αὐστηρῶς κανονικο-τεχνικῶς, ἀλλ' ὡς μίαν μὴ δυναμένην νὰ ὀρισθῇ ἔννοιαν, πάντως ἀπολύτου σημασίας, διὸ καὶ προτείνει τὴν ἐρμηνείαν: «ἡτις λόγῳ ἀκριβῶς τῆς εὐρύτητός της δὲν θὰ ἐχρειάζετο ν' ἀποκλείσῃ τὴν τεχνο-κανονικὴν τῆς ἔννοιαν». Ἐν τούτοις μοι φαίνεται, ὅτι ἡ ἀκολουθοῦσα φράσις, ὅπως καὶ ἐν πρώτον βλέμμα εἰς τὸ χωρίον Μαγν. 6,1 ἑ. μᾶλλον ὑπὲρ τῆς ἰδικῆς μου θέσεως ὁμιλοῦν. Ἐν τῇ φράσει «προκαθήμενη τῆς ἀγάπης» ὁ Perler (ἐνθ' ἀν. σ. 448 ἑἑ.) διαβλέπει ὑπαινιγμὸν, ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς ἀγάπης παραίνεσιν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Κλήμεντος.

πρὸς τὰς ὁποίας γράφει, τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ δηλ. Ἐκκλησιῶν, καὶ ἐπειδὴ δὲν αἰσθάνεται ἑαυτὸν στενότερον συνδεδεμένον μετ' αὐτῆς, ὡς μὲ τὰς λοιπὰς τῆς Ἀνατολῆς Ἐκκλησίας, δι' αὐτὸ καὶ ἐκφράζει δι' αὐτὴν τοὺς ὠραίους λόγους, θεωρῶν ταύτην ἐκ βαυτετέρων αἰτίων μὲ ἄλλους ὀφθαλμοὺς (Πβλ. Ῥωμ. 9,1). Ἐὰν δὲ ἐνταῦθα ἐλλείπουν παντελῶς αἱ χαρακτηριστικαὶ ἐκεῖναι παραινέσεις καὶ προειδοποιήσεις, τὰς ὁποίας ἀπηύθυνεν εἰς τὰς λοιπὰς Ἐκκλησίας, τοῦτο δὲν προέρχεται ἀπὸ ἄγνοιαν τῆς ἐσωτερικῆς καταστάσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ἢ μόνον ἐκ τῆς προθέσεως ὅπως διασαφήσῃ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς του, ἀλλ' ἀσφαλῶς ἐπίσης λόγῳ τῆς βασικῆς καὶ ἰδιαιτέρας ὑπολήψεως (τῆς τιμῆς καὶ τοῦ σεβασμοῦ) ποὺ ἤσθανετο ὁ Ἰγνάτιος διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην, ἐν τῇ ὁποίᾳ οἱ κορυφαῖοι τῶν ἀποστόλων Πέτρος καὶ Παῦλος μακρότερον χρόνον ἔδρασαν καὶ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον ἐκεῖ ὑπέστησαν (Ῥωμ. 4,3), καὶ τῶν ὁποίων τὴν ὀρθοδοξίαν τῆς πίστεως μὲ τὴν φράσιν «π ρ ο κ α θ η μ ἔ ν η τ ῆ ς ἄ γ ἄ π η ς» ἠθέλησε νὰ ἐξάρῃ (Ῥωμ., προοίμιον). Περὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κλήρου καὶ τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς τούτου ἐπισκόπου, οὐδὲν ἀναφέρει καὶ οὐδεμίαν μνεῖαν κάμνει ὁ Ἰγνάτιος. Ἡ ἐπιστολὴ ἀπευθύνεται πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινότητα γενικῶς καὶ ἀπροσώπως. Ἀσφαλῶς πρὸς παρεμποδισμόν τοῦ μαρτυρίου του ἀρμοδιώτεροι ἦσαν οἱ λαϊκοὶ παρὰ οἱ ἐκ τοῦ κλήρου καὶ τῆς ἱεραρχίας καὶ δι' αὐτὸ ἴσως ἀπευθύνεται πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν γενικῶς καὶ ἀπροσώπως, ἐπειδὴ οἱ λαϊκοὶ ἐξέφραζον τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ συναισθήματα ἀγάπης μὲ τὴν γενικὴν συμπάσης τῆς Ἐκκλησίας-κλήρου τε καὶ χριστιανικοῦ λαοῦ — παρότρυνσιν καὶ συγκατάνευσιν καὶ ἐπιδοκίμασίαν.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Ἡ Πεντηκοστή.

Ἡ μεγάλη εορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς προσφῶς ἔχει χαρακτηρισθῆ ὡς ἡ γενέθλιος ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας. Κατ' αὐτήν, ἀναμνησκόμεθα τὴν κάθοδον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐν εἶδει πυρίνων γλωσσῶν, ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους, τὸ πρῶτον κήρυγμά των καὶ τὴν συγκρότησιν τῆς ἀρχαϊκῆς Ἐκκλησίας, περὶ ὧν ὁμιλοῦν αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Ἀλλ' ἡ Πεντηκοστὴ δὲν εἶναι ἀπλῆ ἀνάμνησις. Εἶναι καὶ ἀέναον γεγονός. Ὁ Παράκλητος δὲν ἦλθεν ἅπαξ. Παραμένει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀδηγῶν αὐτὴν εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν», κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Ἡ εορτὴ λοιπὸν τῆς Πεντηκοστῆς δίδει εἰς τοὺς ποιμένας τῆς Ἐκκλησίας τὴν εὐκαιρίαν νὰ συνειδητοποιοῦν ὅτι τὸ ἔργον των δὲν ἔχει νόημα, ἂν δὲν εἶναι πνευματέμφορον. Καὶ ὁ βίος των τίποτε ἄλλο δὲν πρέπει νὰ εἶναι παρὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου μαρτυρία ἐπὶ τῆς γῆς, λόγῳ καὶ ἔργῳ.

Ὑπερβολικοὶ φόβοι.

Εἶναι βεβαίως διάχυτος εἰς τὴν κοινωνίαν μας ἡ ἐντόπισις ὅτι, μὲ τὴν σημερινὴν ἠθικὴν ἐλευθεριότητα, ὁ θεσμὸς τοῦ γάμου κινδυνεύει. Ἀλλ' ἡ ἀντίληψις αὕτη ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν πραγματικότητα; Ἡ τὴν ὑπερβάλλει; Φαίνεται ὅτι μᾶλλον τὸ δευτερον συμβαίνει. Τοῦτο δεικνύει καὶ μία ἔρευνα, πραγματοποιηθεῖσα ἐσχάτως εἰς τὴν Γαλλίαν, χάραν θεωρουμένην ὡς λίαν «προοδευτικὴν» εἰς τὰς κοινωνικὰς ἰδέας. Ἐκεῖ, λοιπόν, τὰ 93% τῶν γυναικῶν καὶ τὰ 91% τῶν ἀνδρῶν, ποὺ ἠρωτήθησαν, ἐδήλωσαν ὅτι πιστεύουν εἰς τὸν γάμον. Αἱ προσπάθειαι οὕτω πρὸς ἐνίσχυσιν αὐτῆς τῆς φωτεινῆς συνειδήσεως μεταξὺ τοῦ λαοῦ μας, κατὰ πολὺ συντηρητικώτερον ἀπὸ ἄλλους εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς, ἔχουν προὔποθέσεις καλὰς. Ὁ σκοπὸς των, ἱερὸς καὶ σωτήριος, δὲν εἶναι τόσον δόσκολον νὰ πραγματοποιηθῆ, ὅσον συνήθως φανταζόμεθα. Ἀς ἐμπνέη λοιπὸν μία τοιαύτη αἰσιοδοξία τοὺς ποιμένας τῆς Ἐκκλησίας μας, οἱ ὁποῖοι, πρῶτοι ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους κοινωνικοὺς παράγοντας, εἶναι ὑπεύθυνοι εἰς τὸ ἔργον τοῦτο.

Περισσότερον θεῖον κήρυγμα.

Τὸ θεῖον κήρυγμα, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἀνέκαθεν προᾶξις τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἀναγκαῖον συμπλήρωμα τῆς θείας λατρείας. Καὶ ἀναπόσπαστον τμημὰ τῆς. Πολλὴ καὶ δυσεκτίμητος ἡ ὠφέλειά του

Η ΔΙΑΤΥΠΩΣΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΥΦΟΣ ΤΟΥ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ

Εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ κηρύγματος συντελεῖ ὄχι μόνον ἡ εὐ-
ρεσις καὶ διάθεσις τῆς κηρυκτικῆς ὕλης, ἀλλὰ καὶ ἡ διατύπωσις,
ὡς καὶ τὸ ὕφος αὐτοῦ. Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη «οὐ γὰρ ἀπόχρη
τὸ ἔχειν ἃ δεῖ λέγειν, ἀλλ' ἀνάγκη καὶ ταῦτα ὡς δεῖ εἶπειν καὶ
συμβάλλεται πρὸς τὸ φανῆναι ποιόν τινα τὸν λόγον» (Ἀριστο-
τέλους, Τέχνη ρητορικῆς, βιβλ. γ', κεφ. 1).

Ἡ γλῶσσα τοῦ κηρύγματος πρέπει μὲν νὰ εἶναι ἱεροπρε-
πής, ἀλλὰ νὰ ἔχη δημοτικότητα καὶ νὰ εἶναι ἐναργής, εὐάρεστος
καὶ κατασκευαστική. Ἡ ἀρχαῖζουσα καθαρεύουσα εἶναι ἀκατάλλη-
λος διὰ τὸ σημερινὸν κήρυγμα. Σήμερον ὡς γλῶσσα αὐτοῦ πρέ-
πει νὰ χρησιμοποιῆται ἡ ζωντανὴ δημοτικὴ γλῶσσα, ἥτις χρη-
σιμοποιεῖται ὑπὸ τοῦ λαοῦ φυσικῶς πρὶν ἢ τοποθετηθῆ
εἰς τὴν προκρούστειον κλίνην μιᾶς κατὰ παραγγελίαν τεχνητῆς
μορφῆς. Ἡ δημοτικὴ γλῶσσα τοῦ κηρύγματος πρέπει νὰ εἶναι
ἀπηλλαγμένη πάσης ἀκρότητος καὶ παντὸς ἐκχυδαῖσμοῦ. Ἐξ
ἄλλου σολοικισμοὶ καὶ βαρβαρισμοὶ καὶ ἀσυνταξίαι πρέπει νὰ
εἶναι ἄγνωστοι εἰς τὸν ἱεροκήρυκα, ὅστις δὲν πρέπει νὰ δίδῃ τὴν
ἐντύπωσιν τοῦ «ἄγραμμάτου καὶ ἀστοιχειώτου».

Ἐπειτα ἡ διατύπωσις τοῦ κηρύγματος, ὡς ἀποδεικνύει

*διὰ τοὺς πιστοὺς. Δυστυχῶς ὅμως, ἡ φωνὴ τοῦ ἄμβωνος σιγᾶ εἰς
τοὺς πλείονας τῶν ναῶν. Τὸ γεγονός ἔχει τὴν αἰτιολογίαν του, γνω-
στὴν τοῖς πᾶσιν. Τὸ πλεῖστον τῶν λειτουργῶν μας δὲν διαθέτει τὴν
ἀπαραίτητον πρὸς τοῦτο γενικὴν καὶ εἰδικὴν παιδείαν. Καὶ ὅμως,
θὰ ἠδύνατο νὰ πληρωθοῦν πολλὰ κενά, μὲ τὴν χρησιμοποίησιν
γραπτοῦ, ἀναγινωσκομένου κηρύγματος. Εἰς τὴν χώραν μας, κυ-
κλοφοροῦν ἀπὸ μακροῦ χρόνου ὡραῖα Κυριακοδρομία, τῶν ὁποίων
τὰ πρόσφορα κατὰ περίστασιν κείμενα, ἔστω καὶ ἐν μέρει ἀναγι-
νωσκόμενα, χάριν συντομίας, εἶναι κήρυγμα καὶ ἀρετὸν καὶ καλῆς
ποιότητος διὰ τὰ ἐκκλησιάσματα. Αὐτὸ τὸ κήρυγμα δύναται νὰ
τὸν κάμνον οἱ λειτουργοὶ μας, ἀρκεῖ νὰ τὸ ἐπιλέγουν μὲ κοιτῆρια
τὴν ἀντιληπτικότητα τοῦ ἐκκλησιάσματός των καὶ τὸν σεβασμὸν
πρὸς τὸν χρόνον.*

ἡ πατερικὴ κηρυκτικὴ πρᾶξις, πρέπει νὰ ἔχη καὶ αἰσθητικὰ στοιχεῖα. Ἡ αἰσθητικὴ μορφή τοῦ κηρύγματος, ἡ ὁποία ὑποβοηθεῖται καὶ διὰ τῆς χρήσεως τῶν διαφόρων σχημάτων, εἶναι δυνατόν νὰ προβάλλῃ τὰς κυριωτέρας τῶν αἰσθητικῶν κατηγοριῶν (τοῦ κλασσικῶς ωραίου, τοῦ χαρίεντος, τοῦ ὑπερόχου ἢ ὑψηλοῦ, τοῦ τραγικοῦ, ἀκόμη καὶ αὐτοῦ τοῦ κωμικοῦ). (Περὶ τῶν αἰσθητικῶν τούτων κατηγοριῶν ἰδὲ ἐν Εὐαγγ. Θεοδώρου, Ὁ Χριστιανισμὸς καὶ τὸ Ὁραῖο, Ἀθῆναι, 1972, σ. 5-7. Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Αἰσθητικὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἐν Ἀθήναις 1971, σ. 6-8).

Γενικῶς τὸ ὕφος τοῦ κηρύγματος δεόν νὰ εἶναι κομψὸν ἐν τῇ ἀπλότητι, εὐπρεπές, γλαφυρὸν καὶ εὐμουσον. Εἰς τὴν γλαφυρότητα καὶ εὐμουσίαν τοῦ ὕφους ἀνήκει ἀφ' ἑνὸς ἡ εὐφωνία, ἣτις ὑπάρχει εἰς τὰς ἐπὶ μέρους λέξεις καὶ τὰς συνδέσεις των, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ ρυθμὸς, ὅστις ἐνυπάρχει εἰς τὰς περιόδους, τὰ κῶλα ἢ κόμματα. Ἐπὶ πλέον ἡ ὁμιλητικὴ φράσις πρέπει νὰ ἔχη ποικιλίαν καὶ νὰ ἀποφεύγῃ τὸ μονότονον καὶ μονοειδές ὕφος, τὸ ὁποῖον καταπονεῖ τὸ ἀκροατήριον καὶ δημιουργεῖ εἰς αὐτὸ ἀνίαν. Τὸ νὰ περιβάλλωμεν πάντα λόγον διὰ τοῦ αὐτοῦ λεκτικοῦ χαρακτηρισμοῦ ὁμοιάζει πρὸς τὸ νὰ περιβάλλωμεν πᾶν πρόσωπον διὰ τῆς αὐτῆς περιβολῆς. «Οὐ μόνον δὲ κατὰ τὸ περιεχόμενον ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ κηρύγματος, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ διάφορα τῶν κηρυγμάτων εἶδη καὶ πρὸς τούτοις κατὰ τὴν διάφορον τῶν ἀκροατῶν ποιότητα πρέπει νὰ ποικίλληται ἢ τοῦ ὁμιλοῦντος γλῶσσα» (Φιλίππου Παπαδοπούλου, Ἐκκλησιαστικὴ Ρητορικὴ, ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1888, σ. 258-260).

Τὸ αἶτημα τῆς ποικιλίας τοῦ ὕφους τοῦ κηρύγματος δεόν νὰ ἀποτρέπη τοῦ νὰ θέλωμεν, ἵνα ὁ ὁδοστρωτὴρ τῆς ὁμοιομορφίας ἰσοπεδῶνῃ τὰς ἀτομικὰς διαφορὰς τῶν ἱεροκηρύκων. Ἡ ποικιλία εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ «ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ λόγῳ, ἐὰν ὁ τρόπος ἡμῶν τοῦ ἐκφράζεσθαι ἀκολουθῇ προσηκόντως τὴν σειρὰν τῶν ἐννοιῶν ἡμῶν» (Αἰγυσινοῦ, De doctrina Christiana, βιβλ. 4). Ὁ λόγος τοῦ κηρύγματος καταβαίνει ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος ἐπὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν εἴτε ὡς ὑετός, εἴτε ὡς δρόσος, εἴτε ὡς ὄμβρος, εἴτε ὡς νιφετός. Χαρακτηριστικῶς λέγει ὁ Μωϋσῆς ἐν τῇ ᾠδῇ αὐτοῦ, ἣτις ἀποτελεῖ τὸ κύ-

κνειον ᾄσμα του: «Πρόσεχε, οὐρανέ, καὶ λαλήσω, καὶ ἀκούετω γῆ ῥήματα ἐκ στόματός μου. Προσδοκάσθω ὡς ὑετός τὸ ἀπόφθεγμά μου καὶ καταβήτω ὡς δρόσος τὰ ῥήματά μου, ὡσεὶ ὄμβρος ἐπ' ἄγρωστιν καὶ ὡσεὶ νιφετός ἐπὶ χόρτον» (Δευτ. λβ', 1-2). Βεβαίως τὸ κήρυγμα κατὰ κανόνα δεόν νὰ ἔχη ἀπλότητα καὶ νὰ ἀποφεύγη τὰς ἐκρήξεις τῆς θύραθεν ρητορείας. Ἄλλ' ἡ ἱστορία μαρτυρεῖ, ὅτι δὲν δυνάμεθα ν' ἀποξενώσωμεν αὐτὸ τῆς ποικιλίας. Περὶ τῆς ποικιλίας τοῦ ὕφους ἀκόμη καὶ ἐν τῷ αὐτῷ κηρύγματι ὁ Φιλ. Παπαδόπουλος παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς: «Ὅπως δὲ ἡ μετὰ πλουσίας παρελαύνουσα ποικιλία τῶν ἐννοιῶν σειρά, οὕτω καὶ ἡ ὡραία τῆς γλώσσης ποικιλία ἀρέσκει ἰδίως τότε καὶ ψυχγωγεῖ καὶ θαύματα κατορθοῖ, ὅτε τηρεῖται καὶ ἐν αὐτῇ, ὅπως καὶ ἐν ταῖς ἐννοίαις, ὁ ρητορικὸς τῆς κλιμακωτῆς ἐπιτάσεως καὶ αὐξήσεως νόμος, ὅτε δηλαδή ἐκ τῆς ἡρεμίας τοῦ προοιμίου βαθμηδὸν ὁ ρήτωρ, συναρπάζων καὶ τὸ ἀκροατήριον, μεταρσιοῦται καὶ ὑπεραίρεται ἐπὶ τέλους μέχρι τῆς δυνάμεως καὶ τῆς λαμπρότητος τοῦ ἀκροτάτου ἐκείνου ἐνθουσιασμοῦ, ὑφ' οὗ δὴ σύμπας ὁ ἐκκλησιάζων χριστιανικὸς λαὸς κατασπινθηροβολούμενος καὶ εἰς ἱερὰν μεθιστάμενος ἔκστασιν ἀκίνητος καὶ ἄπνους ἐν βαθυτάτῃ ἐπηρεμεῖ σιγῇ ὡσεὶ ὄρων καὶ ἀκούων φωνὰς θείας καὶ λαμπάδας καὶ σάλπιγγας προβαίνουσας καὶ γινομένας ἰσχυροτέρας σφόδρα καὶ ὄρος θεοβάδιστον καταστραπτόμενον ὅλον καὶ καμπνιζόμενον. Οὕτω καὶ οἱ τῆς Ἐκκλησίας Πατέρες καὶ διδάσκαλοι ἐπιχέουσιν ἐν τοῖς προοιμίοις αὐτῶν ἐπίχαρὶ τι ἐρύθημα συστολῆς, ὑψοῦνται βαθμηδὸν καὶ μετὰ ταῦτα ὁ τοῦ λόγου ροὺς προβαίνει ὀρμητικὸς, ὀρμητικώτερος, ὀρμητικώτατος. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην παραβλητέος ἰδίως ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος» (Φιλ. Παπαδοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 261).

Ὡς ἀποδεικνύει ὁ Βενιαμὴν Ἰωαννίδης, ὁ λόγος τῶν πατερικῶν κηρυγμάτων παρουσιάζει καταπληκτικὴν ποικιλίαν χαρακτήρος. Ὁ χαρακτήρ οὗτος παρουσιάζεται κατὰ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τῶν Πατέρων, κατὰ τὴν ψυχολογικὴν τῶν κατὰστασιν καὶ κατὰ τὰς περιστάσεις ἀπλοῦς ὑψηλὸς ἢ μεγαλοπρεπῆς· μέσος εἴτε εὐκρατος· ἐμμελής, εὐρυθμὸς καὶ ἁρμονικὸς· πυκνὸς· ἀγγίνους, νευρώδης καὶ ἀποφθεγματικὸς· λακωνικὸς·

ΜΟΝΑΔΙΚΟΝ ΣΤΗΡΙΓΜΑ*

2. Ὁ Θεὸς γνωρίζει ποίων πραγμάτων ἔχομεν ἀνάγκην.

Ἐλάβομεν ἀφορμὴν, ἐκ τοῦ περιστατικοῦ τῆς προφήτιδος Ἄννης, νὰ ὀμιλήσωμεν περὶ τῆς βεβαίας προστασίας τοῦ Θεοῦ εἰς ὄσους μετὰ πίστεως ἀκλινοὺς ἐξαιτοῦνται αὐτήν. Ἀνεφέρθημεν ἐνδεικτικῶς καὶ μόνον εἰς ἓν αἶτημα μίᾳ εὐσεβοῦς γυναικός, τῆς προφήτιδος Ἄννης, ὅπως ἀποκτήσῃ τέκνον. Αἱ ἀνάγκαι καὶ αἱ ἐπιθυμίαι τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἄπειροι καὶ τὰ πρὸς τὸν Θεὸν αἰτήματά μας πάμπολλα. Τὰ πλεῖστα ἀφοροῦν εἰς ἱκανοποίησιν ὑλικῶν ἐπιθυμιῶν. Ἄλλ' ἄς μὴ νομισθῇ ὅτι τὸ κάθε αἶτημά μας ἀνταποκρίνεται καὶ ἱκανοποιεῖ καὶ πληροῖ κάποιο κενὸν εἰς τὴν ζωὴν μας. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι μία ἔλλειψις ἢ μία ἀνάγκη ἢ ἐπιθυμία ἀνικανοποίητος μᾶς βασανίζει, τοῦτο ὅμως συμβαίνει διότι ἐσυνηθισαμεν νὰ τῆς δίδωμεν μεγαλυτέραν τοῦ δέοντος βαρύτητα καὶ σπουδαιότητα. Εἶναι δυνατόν νὰ ἱκανοποιηθῇ καὶ νὰ μᾶς βυθίσῃ περισσότερον εἰς τὴν δυστυχίαν καὶ τὸν πόνον, ὅπως βλέπωμεν νὰ συμβαίνει εἰς πολλὰς οἰκογενείας, αἱ ὁποῖαι ἔχασαν τὴν εὐτυχίαν των, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν γαλήνην των μόλις ἐπλούτησαν. Εἶναι δυνατόν, λόγου χάριν, εἰς τὴν ἐναγωνίως ἀναμένουσαν τέκνον καὶ θεωρουμένην στεῖραν, νὰ δοθῇ θεόθεν ἡ δυνατότης νὰ δοκιμάσῃ τὴν χαρὰν τῆς μητρότητος. Καὶ μὲ στερεωμένην πλέον τὴν ἄλλοτε αἰμάσσουσαν καρδίαν τῆς καὶ μὲ ὑπερηφάνειαν ἔναντι τοῦ συζύγου τῆς νὰ περιφέρῃ σφιχτὰ εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς καὶ νὰ ἀγρυπνῇ καὶ νὰ περιθάλλῃ τοῦτο ὡς περιθάλλει ἡ ὄρνις τοὺς νεοσσούς τῆς. Φαντασθῆτε τὴν ὀδύνην τῆς μητρὸς αὐτῆς ὅταν αἴφνης διαπιστώσῃ ὅτι τὸ μοναδικὸν κίνητρον τῆς χαρᾶς τῆς, ἡ πηγὴ τῆς εὐτυχίας τῆς, τὸ ἰνδαλμά τῆς καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς τῆς αὐξάνει

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 243 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 12 τεύχους.

σφοδρὸς, ἐναγώνιος καὶ γοργός· ἐμβριθής· γλαφυρός· γλυκός, ἐπαγωγός· εὐτράπελος, εἰρωνικός καὶ σατυρικός (Ben. Ἰωαννίδου, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 442-527, ἐνθα παρατίθενται καὶ πολλὰ χαρακτηριστικὰ παραδείγματα ἐκ τῶν Πατερικῶν κηρυγμάτων).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

μὲν σωματικῶς, ἀλλὰ δὲν αὐξάνει καὶ πνευματικῶς. Εἶναι δυνατὸν ἀκόμη τό τέκνον νὰ γεννηθῆ̄ κωφάλαλον. Ὡ̄ πένθος ἀπαραμύθητον διὰ τοὺς δυστυχεῖς γονεῖς! Ὡ̄ ἔλκος ὀδυνηρὸν καὶ ἀνεπούλωτον! Ἡ εὐφροσύνη τοῦ τοκετοῦ εἰς ἀστεῖρευτον κοιλιάδα δακρύων μεταβάλλεται. Ἡ πρόσκαιρος χαρὰ εἰς ἰσόβιον θλίψιν. Διατί; Ἴσως διότι ὅταν τὸ βρέφος εὐρίσκετο ἀκόμη εἰς ἐμβρυώδη κατάστασιν, οἱ γονεῖς ἐπλαθον ὄνειρα διὰ τὴν διαπαιδαγωγήσιν του καὶ πρόοδόν του πρὸς δόξαν τῆς οἰκογενείας. Ἴσως διότι οἱ γονεῖς αὐτοὶ παρεπίκραναν τοὺς γεννήτοράς των καὶ ἤδη εὐρίσκουν σκληρὰν ἀνταπόδοσιν. Ἴσως διότι, καίπερ δίκαιοι κατὰ πάντα καὶ εὐσεβεῖς, πρὸς δοκιμὴν των ὁ Θεὸς ἠθέλησε νὰ τοὺς δώσῃ μίαν μάστιγα. Ἴσως δὲ διότι οὐδέποτε ἐσκέφθησαν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, οὔτε ἠσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ εὐχαριστήσουν αὐτὸν διὰ τὴν ἀναμενομένην εὐτυχίαν των. Καὶ ἐμελέτων κενά. Ἡ προσφῆτις Ἄννα ὅμως, προσευχομένη εἰς τὸν Θεόν, ἐζήτηι νὰ τῆς ἀφαιρέσῃ τὸν ὄνειδισμὸν τῶν λοιδορούντων αὐτὴν καὶ ὑπέσχετο εἰς τὸν Θεὸν ν' ἀφιερῶσιν εἰς αὐτὸν τὸ τέκνον τῆς, ὅπως καὶ ἔπραξε. Ὑπάρχουν ἄρα γε χριστιαναὶ γυναικες σήμερον αἱ ὁποῖαι θὰ ἔβλεπον μετ' εὐχαριστήσεως τὸν μοναδικὸν υἱὸν των ἀπαρνούμενον τὸν κόσμον καὶ φέροντα τὸ μοναχικὸν σχῆμα; Ὑπάρχουν χριστιαναὶ μητέρες αἱ ὁποῖαι θὰ ἔθετον ὡς σκοπὸν τῆς ζωῆς των νὰ τρέψουν τὸν μοναδικὸν βλαστὸν τῆς οἰκογενείας των εἰς τὴν ὑψηλὴν διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας; Ἡ ἀπάντησις θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ προξενήσῃ ἐντροπὴν καὶ θλίψιν.

Ζητοῦμεν τὴν προστασίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν θείαν χάριν μόνον εἰς ὅ,τι δύναται νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς ἀξιώσεις μιᾶς κατὰ κόσμον εὐτυχίας. Ἡ ψυχὴ μας δὲν σκιρτᾷ ἀπὸ πίστιν, ἀλλὰ πυρπολεῖται ἀπὸ τὸ πῦρ τὸ φιλόυλον, τὸ ὁποῖον ἀνῆρσε πρὸ πολλοῦ τὴν χριστιανικὴν ὑπόστασιν μας καὶ μᾶς ἀπεμάκρυνε τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος. Πιστεύομεν περισσότερον εἰς τὴν προστασίαν τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, εἰς τὰ μέσα καὶ τὰς ἐπινοήσεις τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως καὶ σοφίας καὶ εἰς τὰς ἰδίας ἡμῶν δυνάμεις. Πλάσσομεν ὄνειρα οἱ ἄφρονες καὶ καταστρώνομεν σχέδια μακροχρονίου πνοῆς, ὡσάν νὰ εἴμεθα κύριοι τῆς ζωῆς, τῆς προσκαίρου αὐτῆς ζωῆς μας, ἡμεῖς οἱ ἀνάξιοι. Ζητοῦμεν δὲ ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅσάκις τὸν ἐνθυμούμεθα, πράγματα διὰ τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ αἰσθάνωνται αἰσχύνῃν καὶ αὐτοὶ οἱ εἰδωλολάτραι. Θὰ ἔπρεπε ὡς χριστιανοί, αὐγασθέντες ὑπὸ τῶν ἀληθειῶν τοῦ θείου Εὐαγγελίου, νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ὁ Θεός, γνώστης τῶν ἀναγκῶν μας, παρέχει ὡς φιλόστοργος πατὴρ ἀφειδῶς καὶ ἀνεπιγνώστως τὰ ἀγαθὰ του καὶ ὅσων ἡμεῖς ἔχομεν ἀνάγκην. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι τὰ ἀποκτῶμεν διὰ τῆς ἐργασίας μας, τῶν ἱκανότητων μας καὶ μὲ διάφορα ταπεινὰ μέσα τὰ ὁποῖα

Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΑΔΑ*

ΜΕΡΟΣ Β'.

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΥ ΜΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΑΦΕΤΗΡΙΑΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ

Ὁ ὀρθόδοξος Μοναχισμός μας ἔχει, ὅπως ἔχομε ἤδη τονίσει, μιὰ σπουδαία ἱστορία μέσα στήν Ἐκκλησία καί εἶναι τεράστια ἡ συμβολή του πρὸς τὸ Ἔθνος μας. Στεφανώνεται μὲ χρυσὲς δάφνες καί μὲ μιὰ πολυχρόνια παράδοσι, πού ὁμοιά της δὲν ὑπάρχει πουθενὰ ἄλλοῦ. Τὸ παρελθὸν τοῦ Μοναχισμοῦ μας εἶναι λαμπρὸ καί ἔνδοξο, γεμᾶτο μεγαλεῖο μοναδικό. Τὰ μοναστήρια μας ἔγιναν τὰ θερμοκήπια τῆς ἀγιότητος καί τὰ ἐκκολαπήρια ὠλοκληρωμένων μορφῶν, πού τὶς ἐνέπνεε τῆς θείας Χάριτος ἡ παρουσία. Ἀπὸ τὰ ὀρθόδοξα μοναστήρια ξεπήδησαν ὅσοι πατέρες καί ἄγιοι, πού μὲ τὸ παράδειγμα καί τὴ ζωὴ τους δίδαξαν στὸν κόσμον

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 246 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 12 τεύχους.

καθημερινῶς μετερχόμεθα. Καί ὅταν κάποτε συναντῶμεν ἀντιξοότητας καί στενοχωρούμεθα, ἡ σκέψις δὲν στρέφεται πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ἐκείνων τὴν συμπαράστασιν καί ὑποστήριξιν ζητοῦμεν, προσφέροντες ἐνίοτε ἀνταλλάγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε νὰ ὑπαινιχθῶμεν. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπόν του ἀφ' ἡμῶν. Πόσης χαρᾶς θὰ ἐπληροῦτο ἡ θεία ἀγάπη, ἂν εἰς πᾶσαν περίστασιν ἀπευθυνώμεθα πρὸς τὸν Κύριον μὲ τοὺς λόγους τοῦ Ψαλμοῦ εἰς τὰ χεῖλη μας· «Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός, ἐλέησόν μας, ὅτι ἐπὶ σοὶ πέποιθεν ἡ ψυχὴ ἡμῶν, καί ἐν τῇ σκιᾷ τῶν πτερυγῶν σου ἐλπιδῶμεν, ἕως οὗ παρέλθη ἡ ἄνομία» (πρβλ. Ψαλμ. ΝΣΤ', 1-2).

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

τὴν ἀληθινὴ ἀρετὴ, κί ἔγιναν πρότυπα γιὰ μίμησι. Ἦταν ἐποχὲς ποῦ ὁ Μοναχισμὸς κρατοῦσε μιὰ κεντρικὴ θέσι στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ λαοῦ τῆς. Κί ἀπὸ τὰ σπλάγγνα του ξεπρόβαλαν σὲ συχνὰ διαστήματα ἥρωικὲς μορφὲς ἀγωνιστῶν, ποῦ στὸ διάβα τῶν αἰῶνων στάθηκαν γιὰ τοὺς ἀνθρώπους πολῦτιμοι χειραγωγοὶ στὸν ἀνηφορικὸ δρόμο τῆς θεώσεως.

Μὰ σήμερα... Σήμερα μιὰ φοβερὴ κρίσι μαστίζει τὸν Μοναχισμὸ στὸν χῶρο τῆς ὀρθοδόξου Ἑλλάδος. Τὰ μοναστήρια ἔπαψαν νὰ ἀκτινοβολοῦν, ὅπως πρῶτα καὶ νὰ ἐκπέμπουν πρὸς κάθε κατεύθυνσι σωτήρια σήματα, λυτρωτικά. Ἄδειασαν τὰ περισσότερα ἀπὸ μοναχοὺς. Ἔμειναν οἱ τέσσερεις τοῖχοι. Στὶς ἐκκλησιές τους, στὰ «Καθολικὰ» δὲν ἀντηχοῦν πιά οἱ πολυφωνικὲς ψαλμοδιὲς τῶν ἀδελφῶν. Σοβαρὲς Ἀδελφότητες δὲν ὑπάρχουν πολ-
 λές. Μιὰ ἐρήμωσι περιβάλλει ἐκεῖνο τὸ λαμπρὸ οἰκοδόμημα, ποῦ τόσα προσέφερε στὴν Ἐκκλησία. Καὶ τὸ βδέλυγμα αὐτὸ κάνει τὶς καρδιές, ὅσων πονοῦν γιὰ τὸ κατάντημα τοῦτο, νὰ σκιάζονται ἀπὸ τὴν θλίψι καὶ τὴν ἀπελπισία. Ἀπὸ μιὰ εἰσήγησι σὲ συνέλευσι τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀντιγράφομε τὰ ἀκόλουθα, ποῦ ἔχουν σχέσι μὲ τὴν σημερινὴ κατάστασι τῶν Μονῶν μας: «Αἱ ἱεραὶ Μοναὶ φθίνουν συνεχῶς. Ὡς κτιριακὰ συγκροτήματα καταρρέουσι, διότι εἶναι ἐγκαταλελειμμένα, μίαν δὲ ἡμέραν, ἐὰν συνεχισθῇ ἡ κατάστασις αὕτη, θὰ μείνουσι μόνο σωροὶ λίθων καὶ οὐδὲν ἄλλο. Αἱ ἀδελφότητες μειοῦνται εἰς ἀριθμὸν. Νέοι ἐλάχιστοι προσέρχονται διὰ νὰ καταταγοῦν. Καὶ οἱ ὑπάρχοντες εἶναι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, γέροντες καὶ πολλοὶ τούτων ἀγράμματοι, ἄρα ἀνίκανοι καὶ διὰ νὰ ἐργασθοῦν καὶ διὰ νὰ κατανοήσουσι τὴν θεῖαν ἀποστολὴν τοῦ Μοναχοῦ. Οἱ πλεῖστοι τῶν σημερινῶν μοναχῶν ἠκολούθησαν τὸν μοναχικὸν βίον, εἴτε μετὰ μίαν ἀπερίσκεπτον ἀπόφασιν εἰς ἡλικίαν μάλιστα μικράν, εἴτε διότι ἠγγόουν τὰς δυσκολίας, τοὺς ἀγῶνας, τὰς ὑποχρεώσεις τῶν ὡς μοναχῶν καὶ τὴν ἰδιαιτέραν αὐταπάρνησιν, τὴν ὁποίαν ζητεῖ ὁ μοναχικὸς βίος...». Καὶ παρακάτω ἡ ἴδια εἰσήγησι, ἀναφερομένη στὴ σύγχρονη κατάστασι τοῦ Ἁγίου Ὀρους, ἐπισημαίνει πῶς «ἐν ἀντιπαροβολῇ πρὸς τὸ παρελθόν, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐκόσμουσι τὸ Ὄρος μορφαὶ μεγάλης ἀξίας, διακριθεῖσαι διὰ τὴν ἀγιό-

Ποιμαντικά θέματα

Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΟΙΜΕΝΟΣ ΚΑΙ ΙΑΤΡΟΥ

Ὁ ποιμὴν, συνεχίζων τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ τρισσοῦ Αὐτοῦ ἀξιώματος, εἶναι ἐπίσης «ιατρός τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων». Ἄν καὶ δὲν εἶναι ἀσφαλῶς δυνατὴ μία κατὰ γράμμα πρακτικὴ ἐπιβεβαίωσις τῆς ιδιότητος αὐτῆς τοῦ ποιμένου, οὗτος εἶναι πάντως, ὑπὸ ὀρισμένην ἔποψιν, θεραπευτὴς τῶν ψυχικῶν προβλημάτων καὶ σωματικῶν παθημάτων τοῦ ἀνθρώπου. Ὡς οἰκονόμος τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία «τὰ ἀσθενῆ θεραπεύει», συντελεῖ ἄλλοτε μὲν οὕτως ἄλλοτε δὲ ἄλλως εἰς τὴν θεραπείαν ἢ, καλύτερον, τὴν θετικὴν ἀντιμετώπισιν τῶν παθημάτων αὐτῶν.

Μία θετικὴ ἐνέργεια τοῦ ποιμένου, κατὰ τὴν προσπάθειαν τῆς θεραπείας ψυχονευρωτικῶν ἀσθενῶν, εἶναι ἡ συνεργασία αὐτοῦ μετὰ ἱατροὺς προικισμένους μετὰ χριστιανικὴν εὐσέβειαν ἢ τουλάχιστον μετὰ ἀκεραίαν ἠθικὴν συνείδησιν. Παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι μία τοιαύτη προσπάθεια δὲν εἶναι πάντοτε εὐχερῆς, ἀποτελεῖ χρέος τοῦ ποιμένου καὶ ἐντάσσεται εἰς τὰ «Θεραπευτικά» καθήκοντα αὐτοῦ. Διότι, ὡς γνωστόν, κατὰ τὴν θεραπευτικὴν ἀγωγὴν, τὴν παρεχομένην πρὸς θεραπείαν ψυχονευρωτικῶν καταστάσεων, δὲν δίδονται ὑπὸ τῶν εἰδικῶν ἱατρῶν πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς μόνον φάρμακα ἀλλὰ

τητα τοῦ βίου καὶ τὰς πνευματικὰς ἐπιδόσεις καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ παιδεία ἐξῆλθε τῶν ὀρίων τοῦ Ἄθω, εὐεργετικῶς ἐπιδράσασα εἰς εὐρυτάτην ἀκτίνα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, σημερινόν ἢ περιοχὴ αὕτη ἐμφανίζει ἀσυγχώρητον μαρασμὸν καὶ εἰς τὰ δύο κεφάλαια ταῦτα».

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

καὶ «συμβουλαὶ» καὶ «ὁδηγίαι». Πολλάκις δὲ αἱ συμβουλαὶ αὐταὶ καὶ ὁδηγίαι εἶναι ἀντίθετοι πρὸς τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς χριστιανικῆς συνειδήσεως ἢ ἔστω εἶναι ἀπλῶς «λογικαὶ» καὶ ἄσχετοι πρὸς τὴν πνευματικὴν φύσιν καὶ τὴν μεταφυσικὴν γενικῶς προοπτικὴν τῆς ἀνθρωπίνης υπάρξεως. Ὁ καλὸς ποιμὴν ὀφείλει νὰ ἐνδιαφέρεται ἀγρύπνως διὰ τὴν διατήρησιν τῆς σταθερότητος τοῦ πνευματικοῦ προσανατολισμοῦ ὑπὸ τῶν πνευματικῶν του τέκνων. Ὁ προσανατολισμὸς ὅμως οὗτος εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπηρεάζεται οὐσιαστικῶς (δηλ. ἀρνητικῶς) κατὰ τὴν θεραπευτικὴν ἀγωγὴν τὴν ἐπιβαλλομένην ὑπὸ ἱατροῦ ἀσκέτου πρὸς τὴν χριστιανικὴν εὐσέβειαν. Τοῦτο κατανοεῖ κανεὶς καλύτερον, ἂν ἀντιληφθῇ τὸ ὑπαρξιακὸν νόημα τῶν ψυχονευρωτικῶν διαταραχῶν.

Κατὰ τὴν ὁμόφωνον σχεδὸν γνώμην τῶν ἀσχολουμένων μετὰ τὴν θεραπείαν ψυχονευρωτικῶν καταστάσεων, τὸ αἷτιον τῶν καταστάσεων αὐτῶν εἶναι συνήθως ἰσχυραὶ ψυχικαὶ συγκρούσεις. Ἄλλὰ μία ἰσχυρὰ σύγκρουσις (τουλάχιστον κατὰ τὴν ἄποψιν τοῦ G. G. Jung) μόνον ὡς ἄλυτον ἠθικὸν πρόβλημα εἶναι δυνατὸν νὰ ἐρμηνευθῇ. Ἐπομένως ἢ καθ' οἷονδὴποτε τρόπον ἐπιχειρουμένη θεραπεία ψυχονευρωτικῶν καταστάσεων ἐκ μέρους τῶν ἱατρῶν σχετίζεται ἀναποφεύκτως μετὰ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ὑποδομὴν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. Ἡ θεραπεία αὐτῆ, καθ' οὐσίαν, ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ ἐπηρέασῃ τὴν «στάσιν» τοῦ ἀσθενοῦς ἔναντι τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἀξιῶν αὐτῆς. Ὁ ἱατρός, ὁ καθοδηγούμενος ὑπὸ ὑλόφρονος συνειδήσεως, θὰ ἀσκήσῃ ὅπωςδὴποτε ἀρνητικὴν ἐπίδρασιν, κατὰ τὴν κρίσιμον ὥραν τῆς βιώσεως μιᾶς ἰσχυρᾶς ψυχικῆς συγκρούσεως, ἐπὶ ἐνὸς μέλους τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον ἔχει καταφύγει εἰς αὐτὸν χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ ποιμένος του.

Ἄλλὰ διὰ νὰ ἐθισθοῦν οἱ ποιμαινόμενοι νὰ ζητοῦν τὴν γνώμην τοῦ ποιμένος των εἰς τοιαῦτα θέματα, ὀφείλουσιν οἱ ποιμένες νὰ γνωρίζουν νὰ συνεργάζωνται μετὰ τοὺς καταλλήλους ἱατροὺς. Καὶ διὰ νὰ γνωρίζουν νὰ συνεργάζωνται πρέπει προηγουμένως νὰ κατανοήσουν αὐτοὶ πρῶτοι — ἰδίᾳ ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας — τὴν ἀνάγκην τῆς τοιαύτης συνεργασίας.

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ*

Ὁ Λυτρωτὴς ἡμῶν καὶ Ἐλεήμων κατέστρεψε τὴν θανατηφόρον ἐπίδρασιν τῶν σκοτεινῶν τούτων δυνάμεων «ἐξελείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγμασιν ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἤρεν ἐκ τοῦ μέσου προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ· ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ, θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ» (Κολ. 2, 14 - 15).

Ἡ νίκη καὶ ὁ θρίαμβος ἐκδηλοῦνται ἐνταῦθα σαφῶς καὶ τὸ τοιοῦτον γεγονός ἀναπτύσσεται βαθμιαίως εἰς τὴν πατερικὴν θεολογίαν. Ὁ ἄνθρωπος ἐπηρέασθη ὑπὸ τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους· ὁ Χριστὸς ἐμφανίζεται ἐνεργῶν ἐναντίον τῶν τοιούτων δυνάμεων· ὁ Σταυρὸς καὶ ἡ Ἀνάστασις ἐπιφέρουν τὴν νίκην, ἣτις ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς μίαν νέαν ζωὴν.

Ἡ ἁμαρτία συνετάραξε τὰς ἀρμονικὰς ἡμῶν σχέσεις μετὰ τοῦ Θεοῦ, τὰς συνταράσσει εἰσέτι καὶ σήμερον.

Συμφωνοῦμεν, ὅτι ἡ ῥίζα τῆς ἁμαρτίας εἶναι ἡ εἰδωλολατρεία, ἡ ὁποία ὑποδουλώνει τὸν ἄνθρωπον, τὸν μεταβάλλει εἰς δοῦλον, τὸν ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν ἀληθῆ του ὑπαρξίν, ἀπὸ τὸν γείτονά του, ἀπὸ τὸν Θεόν του.

Ἄλλὰ τὸ νὰ λατρεύῃ τις ἐν εἰδωλον εἶναι, ὡς νὰ δίδῃ εἰς τοῦτο δαιμονικὴν δύναμιν.

Ἐν τῇ πίστει τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας ὑποστηρίζεται, ὅτι ἐν εἰδωλον δὲν εἶναι ἀπλῶς ἐν τίποτε, ἀλλ' εἶναι εἰς δαίμων, διότι τὸ εἰδωλον ἐνεργεῖ πρὸς περαιτέρω ἀπομάκρυνσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεόν του, τὸν ὑποδουλώνει καὶ τελικῶς τοῦ καταστρέφει τὴν προσωπικότητα, αὐτὸ τὸ θεῖον δῶρον τὸ ὁποῖον ἔλαβεν ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ οὐρανοῦ Πατρός του.

Ἀσφαλῶς καὶ σήμερον, ὑπὲρ ποτε καὶ ἄλλοτε, πολλοὶ ἐκ τῶν ὀνομαζομένων Χριστιανῶν εἶναι εἰδωλόλατραι ποτεύ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 186 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9-10 τεύχους.

οντες εις ἕνα «ἀλόκοτον» Χριστιανισμόν, τὸν ὁποῖον ἐξαναγκάζουσι νὰ προσαρμοσθῆ πρὸς τὰς ἐπιθυμίας των, εις ἕνα παράξενον Χριστιανισμόν, τὸν ὁποῖον μετατρέπουσιν εἰς ἀληθῆ εἰδωλολατρείαν.

Πῶς ἐπιτυχάνει ὁ Χριστὸς τὴν νίκην του; Ἄς ἐνθυμηθῶμεν ἐκ νέου τοὺς πειρασμούς του, εἰδικώτερον τὸν τρίτον πειρασμόν, ὅταν ἀπορρίπτῃ τὴν κοσμικὴν δύναμιν, ἣτις τοῦ προσεφέρετο, ἐὰν θὰ προσεκύνοι τὸν Διάβολον.

Ἡ ἀπόρριψις τοῦ πειρασμοῦ ἐμφανίζεται συνεχῶς εἰς πᾶσαν τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ζωὴν του. Ποτὲ δὲν θὰ ὑποδουλωθῆ εἰς ἕν εἶδωλον, ἀλλὰ θὰ ἀναγνωρίζῃ μόνον τὴν αὐθεντίαν τοῦ Πατρὸς του· αὕτη εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ὑπακοῆς, τὴν ὁποίαν διακρίνομεν ὡς τὸ κέντρον τοῦ Θεοῦ Πάθους.

Ἄλλὰ, ἐὰν ἡμεῖς ἐπιθυμῶμεν νὰ ἀρνηθῶμεν τὴν εἰδωλολατρικὴν προσκύνῃσιν τῶν ὄντων, δέον ὅπως ἀπομακρυνωμεν ταῦτα τῆς δυνατότητος νὰ ἀποκτήσωσι δαιμονικὴν δύναμιν. Τὸ ἔργον ἡμῶν εἶναι νὰ διασπάσωμεν τὴν κυριαρχίαν τῶν δαιμόνων καὶ νὰ θέσωμεν αὐτοὺς εἰς πόλεμον ἀλληλοεξοντώσεως. Τοῦτο ὑπῆρξε μία πτυχὴ τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ.

Τώρα ἂς ἔλθωμεν εἰς ἕτερον σημεῖον τῆς ἐκουσίας προσφορᾶς, τὸ ὁποῖον κατέχει ἰδιάζουσαν θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Θεοῦ Πάθους.

Ὁ ἑαυτὸς ἐνὸς ἐκάστου ἐξ ἡμῶν εἶναι τὸ τελευταῖον εἶδωλον, καί, τὸ νὰ προσφέρωμεν ἀκόμη καὶ τὸν ἑαυτὸν μας σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ ὡς μίαν νοερὰν προσφορὰν, ἵνα οὗτος θυσιασθῆ καὶ συσταυρωθῆ ἐν τῷ πάθει μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἶναι ὡς νὰ συμμετέχωμεν εἰς τὸ ὅλον ἔργον τοῦ Θεοῦ καὶ καταστρέφωμεν, τοιοιουτρόπως, τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐναπομεῖναν εἶδωλον, δηλ. τὸν ἀρνητικὸν ἑαυτὸν μας σὺν τοῖς παθήμασιν αὐτοῦ καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις.

Ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ εἶναι ἡ συνείκεια τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀποστολῆς του, ἀλλὰ συγχρόνως εἶναι καὶ ἡ κλῆμαξ, διὰ τῆς ὁποίας τὸ ἔργον του τελειοῦται.

Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι ἡ ὑπερπήδησις τῆς ὑποδουλώσεως, ἐν τῇ ὁποία ὑποδουλώσει ὁ ἄνθρωπος πίπτει θῦμα διὰ τῆς προρρηθείσης εἰδωλολατρείας.

Ἐτέρωθεν ὅμως, τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ ἀνοιγμα μιᾶς νέας δυνατότητος δι' ὑπαρξιν, μιᾶς ὑπάρξεως συνδεδεμένης μετὰ τοῦ ἀνωτάτου πνευματικοῦ Εἶναι, καὶ ἐκδηλουμένης διὰ τῆς ἐν ἀγάπῃ ἐκουσίας προσφορᾶς.

Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἡ θετικὴ προσφορὰ τοῦ εἶναι ἐν τῇ ἀγάπῃ συνεργεῖ εἰς τὸ ὅλον προνοητικὸν ἔργον τοῦ Θεοῦ καὶ εἰδικώτερον εἰς τὸ ἔργον τῆς θείας Προνοίας ἐν τῷ Σταυρῷ, δημιουργεῖ τὰ ὄντα ἱκανὰ νὰ ἀντιμετωπίσωσιν ἐπιτυχῶς τὴν μάχην τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις ἐπικυρεῖ νὰ ὀδηγήσῃ ταῦτα εἰς τὸ μὴ εἶναι, τοὔτέστιν εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνυπαρξίαν.

Μία ζωὴ πλήρους ὑποταγῆς εἰς τὸν Θεὸν ὑπερπηδᾷ κάθε πειρασμόν, ὅστις ὀδηγεῖ εἰς εἰδωλολατρείαν καὶ παραμένοντες ἡμεῖς πιστοὶ εἰς τὸ ἔργον τοῦ Σταυροῦ, συνεργοῦμεν εἰς τὴν ὑποκειμενικὴν ἡμῶν προσοικείωσιν τῆς ἐκ τοῦ Σταυροῦ, ἐκ τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἐκ τοῦ ὅλου ἔργου τοῦ Χριστοῦ προελθούσης θείας Ἀπολυτρώσεως.

Ἡ ἐκουσία προσφορὰ τοῦ Χριστοῦ εἶναι συνεχὴς πρὸς τὴν ἐκουσίαν τοιαύτην τοῦ Θεοῦ· τὸ δὲ ὅλον ἔργον τῆς ἀπολυτρώσεως εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ.

(Συνεχίζεται) Ἄρχιμ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ, πτ.Θ. Μ.Ρh.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
Ὅδος Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΖΩΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΑΣΠΟΡΑΝ ΤΗΣ Δ. ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ*

7. Θὰ κλείσωμεν τὴν παροῦσαν εἰσήγησιν, ἀναφερόμενοι εἰς δύο σπουδαῖα ζητήματα:

α) Διασπορὰ καὶ Διορθόδοξος Ἐνότης.

Διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ὁρθοδοξίας συνηγήθημεν εἰς μίαν χώραν, τόσοι πολλοὶ Ὁρθόδοξοι, προερχόμενοι ἐκ τῶν περισσοτέρων τοπικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ἐδῶ, λοιπόν, ἔχομεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀναθεωρήσωμεν ἐν τῇ πράξει τῆς συμβιώσεώς μας ὀρισμένας πλευράς τῆς παλαιᾶς τακτικῆς μας. Συνήθως ἡ Ὁρθοδοξία, περιέργως καὶ ἀπὸ μὴ χριστιανικὰ καθεστῶτα, θεωρεῖται ὡς παράγων ἐνισχύσεως τοῦ Ἐθνισμοῦ μας. «Ὅταν ὅμως ἡ Ἐκκλησία μεταβάλλεται σὲ ἱστορικὸ θεσμὸ τοῦ ἔθνους ἢ σὲ ὄργανο πολιτικῆς σκοπιμότητος, εἶναι ἡ θεολογικὴ τῆς αὐτοσυνειδησία, πού ἔχει ἐξασθενήσει ἢ καὶ τέλεια ἐκλείψει». (Χ. Γιανναρᾶς). Ἐδῶ δυνάμεθα, ἂν τὸ θέλωμεν, νὰ πραγματοποιήσωμεν μίαν ἐν πνεύματι ἀγάπης συνεργασίαν, πρὸς ὑπέρβασιν τῆς μωπαζούσης καὶ ἀντιευαγγελικῆς αὐτῆς τακτικῆς. Δυνάμεθα ἀνὰ βιώσωμεν βαθύτερον καὶ νὰ καταστήσωμεν αἰσθητὴν καὶ πειστικὴν τὴν ἐνότητά μας ἐν τῇ πίστει, τῇ λατρείᾳ καὶ τῇ ὀργανώσει. Νὰ κάμωμεν δηλ. γεγονός τὴν Ὁρθοδοξίαν μας. Ὁ ἔθνικισμὸς εἴτε ἔθνοφυλετισμὸς, ἐπεσώρευσε εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς πίστεως τόσα κακὰ, ὅπου διεδραμάτισε πρωτεύοντα ρόλον. Τοῦτο δὲ δύναται πάντοτε νὰ συμβῆ, ὅταν τὸν τρόπον τῆς συνεργασίας μας δὲν καθορίζῃ ἡ κοινὴ μας πίστις καὶ Ἐκκλησιολογία, ἀλλὰ κυρίως παράγοντες καὶ ἐνδιαφέροντα πολιτικοῦ χαρακτῆρος. Ἐδῶ τοῦλάχιστον ὀφείλομεν νὰ διακρίνωμεν μεταξὺ ἐθνικότητος καὶ πίστεως, ὅσον δύσκολον καὶ ἂν εἶναι τοῦτο. Ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας οὐκ ἐν Ἰουδαῖος καὶ Ἑλλην...), ἀλλὰ καινὴ κτίσις, ὁ Λαὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ νέος Ἰσραήλ. Τότε μόνον δικαιούμεθα νὰ λεγόμεθα Ὁρθόδοξοι, ὅταν θέτωμεν τὴν πίστιν μας ὑπεράνω ἐθνικῶν—πολιτικῶν ἐπιδιώξεων καὶ ἀνταγωνισμῶν. Ἐδῶ ἀνήκει ἐπίσης καὶ τὸ ἡμερολογιακὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον, δυστυχῶς, δημιουργεῖ διαίρεσιν εἰς τὰς σχέσεις μας. Πρὸ πάντων ὀφείλει τὸ πρόβλημα τοῦτο νὰ μὴ λάβῃ δογματικὸν χαρακτῆρα, ὡς συνήθως συμβαίνει.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 255 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 12 τεύχους.

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ

ΜΙΑΣ ΑΠΕΛΠΙΣΜΕΝΗΣ ΚΟΠΕΛΑΣ*

II. Τί είναι θεολογικά ἢ ἀρρώστια.

Εἶδαμε ἀπὸ ποῦ ἄρχισε καὶ πὼς μπῆκε ἡ ἀσθένεια στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἄς προχωρήσουμε ἕμως λίγο καὶ ἄς δοῦμε: Τί εἶναι — θεολογικά — ἡ ἀσθένεια καὶ συγκεκριμένα, ἐὰν ἡ ἀσθένεια εἶναι:

1. Τιμωρία;

Πολλοὶ ὑποστηρίζουν πὼς ἡ ἀρρώστια εἶναι ἓνα εἶδος τιμωρίας τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο.

Αὐτὸ τὸ καταλαβαίνομε καλλίτερα, ἂν θυμηθοῦμε αὐτὸ ποῦ λέει ὁ λαὸς μας: «Ἐδῶ πληρώνονται ὅλα».

Εἶναι ἕμως ἔτσι τὰ πράγματα; Δηλαδή ὁ Θεὸς τιμωρεῖ ἐδῶ στὴ γῆ τίς ἁμαρτίες μας μὲ τὰ βάσανα καὶ τίς ἀρρώστιες;

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 258 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 12 τεύχους.

Τοῦναντίον θὰ ἠδύνατο ἡ συμφώνως πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον παράδοσιν λύσις τοῦ προβλήματος μεταξὺ ἡμῶν τῶν Ὁρθοδόξων νὰ συμβάλῃ καὶ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς διαχριστιανικῆς ἐνότητος.

Διορθόδοξοι Λειτουργίαι, πρέπει νὰ λαμβάνουν χώραν συχνότερον ἀπὸ ὅσον σήμερον, ἰδίως τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς. Ἐπίσης Διορθόδοξοι συναντήσεις μὲ εὐρυτέραν συμμετοχὴν τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου κατὰ τόπους. Ἡ ποιμαντικὴ συνεργασία μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων πρέπει νὰ καλλιεργηθῆ περισσότερον· π.χ. ἐξομολόγησις, ἐπισκέψεις ἀσθενῶν καὶ μάλιστα ὅπου δὲν ὑπάρχει οἰκεῖος ἐφημέριος. Εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς περιπτώσεις ἕμως, ἡ τυχὸν ἔγερσις θέματος πρωτείου καὶ πρωτοκαθεδρίας θὰ ἐπαναλαμβάνῃ ἀπλῶς τὴν θλιβερὰν ἱστορίαν τῆς διαιρέσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐπὶ ὀρθοδόξου ἐδάφους. Ἄν ὑπάρχῃ πνεῦμα γνησίως χριστιανικὸν καὶ συνειδησις ἐκκλησιαστικὴ, ἔχομεν τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, ἐκ τῆς Παραδόσεώς μας, κοινῆς εἰς ὅλους τοὺς Ὁρθοδόξους, ποῦ δύνανται νὰ λύσουν τοιαῦτα προβλήματα.

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΣ

Οἱ Ἑβραῖοι στοῦ σημεῖο αὐτό ἔλεγαν ναι καὶ πίσω ἀπὸ κάθε ἀσθένεια ἀναζητοῦσαν πάντοτε ἁμαρτία ἢ ἁμαρτίες.

Ἐμεῖς βέβαια, σὰν Χριστιανοί, δὲν τὸ παραδεχόμεστε αὐτὸ γιὰ ἓνα ἀπλούστατο λόγο. Ὁ λόγος αὐτὸς εἶναι ὅτι, ἐὰν ὁ Θεὸς τιμωροῦσε ἐδῶ τις ἁμαρτίες μας, τότε ἔπρεπε ὅλοι, μὰ ὅλοι γενικὰ οἱ ἄνθρωποι, νὰ εἶμαστε ἄρρωστοι καὶ στοῦ κρεβάτι τοῦ πόνου γιὰτί, «ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἐαυτοὺς πλανῶμεν καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν», λέει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης (Α' Ἰωάν. α' 8).

Ἄλλωστε, ἡ σημερινὴ πραγματικότητα μᾶς ἀποκαλύπτει ὅτι πολλοὶ κακοῦργοι, ἐγκληματίες, ἀνήθικοι, γενικὰ ἁμαρτωλοὶ ἄνθρωποι, ὄχι μόνον δὲν ἄρρωσταίνουν, ἀλλὰ χαίρουν πολλὰς φορὲς καὶ ἄκρας υγείας. Πολλοὶ δίκαιοι πάλι καὶ θεοφοβούμενοι, στὴ πραγματικότητα, ἄνθρωποι, ἄρρωσταίνουν καὶ πολλὰς φορὲς μάλιστα βαρῖα καὶ ἀνίατα.

Πάντως σὰν Ὁρθόδοξοι, στοῦ σημεῖο αὐτό, πιστεύομε ὅτι ἡ ἀρρώστια δὲν ἔχει ἀποκλειστικὰ σκοπὸ τιμωρίας, στὶς περιπτώσεις πού ἐπιτρέπεται ἀπὸ τὸν Θεό. Καὶ ὅτι ὁ Θεὸς ἀμείβει καὶ τιμωρεῖ («πέκεινα τοῦ τάφου», μετὰ θάνατον δηλαδή, χωρὶς βέβαια νὰ ἀποκλείομε καὶ τὴν ἀντίθετη περίπτωσι, νὰ τιμωρήσῃ δηλαδή ὁ Θεὸς ἢ νὰ ἀνταμείψῃ τὸν ἄνθρωπο καὶ ἐδῶ στὴ γῆ.

Ἄλλωστε στὴ Καινὴ Διαθήκη ὑπάρχουν ἀρρώστιες πού εἶναι τιμωρίες. Ὅπως ἡ ἀσθένεια τοῦ Παραλύτου τῆς Βηθσεδαῖ (Ἰωάν. ε' 14), ἡ ἀσθένεια τοῦ βασιλιᾶ Ἡρώδη (Πράξ. ιβ' 23), ἡ τύφλωσι τοῦ Ἐλύμα (Πράξ. ιγ' 11), κ.ἄ.

Ἐπὶ αὐτῶν ὑπάρχουν ἀκόμη καὶ ἀρρώστιες πού δὲν εἶναι τιμωρίες. Ὅπως ἡ τύφλωσι τοῦ ἀνθρώπου, πού εἶχε γεννηθῆ τυφλὸς (Ἰωάν θ' 3), ἡ ἀσθένεια τοῦ φτωχοῦ Λαζάρου (Λουκ. ιστ' 19 κ. ἐξ.), ἡ ἀσθένεια καὶ ὁ θάνατος τοῦ δικαίου Λαζάρου (Ἰωάν. ια' 1 κ. ἐξ.), ἡ ἀσθένεια τοῦ ἀποστόλου Παύλου (Β' Κορινθ. ιβ' 7) κ.ἄ.

Ἡ ἀρρώστια λοιπόν, ἐκτὸς ἀπὸ μερικὲς περιπτώσεις, δὲν εἶναι τιμωρία τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν ἄνθρωπο.

Μήπως ὅμως ἡ ἀσθένεια εἶναι ἓνα ἀποτέλεσμα ἢ, ἂν θέλετε, τό:

2. Ἀποτέλεσμα τῶν ἁμαρτιῶν μας;

Ἐὰν θέλετε νὰ δώσωμε μιὰ σύντομη ἀπάντησι στοῦ ἐρώτημα αὐτό, θὰ πρέπει νὰ ποῦμε καὶ ναι καὶ ὄχι. Δηλαδή, ὅτι εἶναι δυνατὸ νὰ ὑπάρξουν ἀρρώστιες, πού νὰ ὀφείλουν τὴν αἰτία τους σὲ μιὰ ἢ πολλὰς ἁμαρτίες μας, καὶ νὰ ὑπάρξουν πάλι ἀσθένειες, πού

σάν αίτία τους νά μὴν ἔχουν τὴν ἁμαρτία, ἀλλὰ κάτι ἄλλο. Ἄς δοῦμε τὴν πρώτη περίπτωσι.

Ὅταν συνάντησε ὁ Χριστὸς τὸν θεραπευμένο πλέον παραλυτικὸ τῆς Βηθσεδᾶ, στὸ Ναὸ τῆς Ἱερουσαλήμ, τοῦ εἶπε: «Ἴδε ὑγιῆς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν σοι τι γένηται.» (Ἰωάν. ε' 14). Νὰ τώρα ποῦ ἔγινες καλὰ πρόσεξε νὰ μὴ ξαναμαρτήσης στὸ μέλλον, γιὰ νὰ μὴ πάθης καὶ χειρότερα.

Ἄς δοῦμε ὅμως καὶ μερικὰ παραδείγματα ἀπὸ τὴν σύγχρονη πραγματικότητα.

Ἐνας ἄνθρωπος, ποῦ θεληματικὰ ἢ ἀθέλητα, καταφεύγει στὸν ἀλκοολισμό, στὶς ἀκολασίες, στὰ ναρκωτικὰ κ.λ.π., εἶναι φυσικὸ νὰ ἀρρωστήσῃ καὶ μάλιστα πολὺ βαρῖα καὶ πολὺ πρόωρα.

Νὰ ἀναφερθοῦμε ἀκόμη σὲ ἓνα παράδειγμα; Ἐνας σκοτώνει τὴ Μάννα του ἢ τὸν Πατέρα του. Μετὰ ἀπὸ καιρὸ καταντᾷ σὲ ψυχιατρικὴ κλινικὴ ἀπὸ τίς τύψεις του.

Σ' ὅλες αὐτὲς τίς περιπτώσεις, ἀφοῦ ὁ ἀλκοολισμὸς, τὰ ναρκωτικὰ, ἡ μοιχεία, ἡ ἀφαίρεση ζωῆς εἶναι ἁμαρτίες, δημιουργοῦν ὁπωσδήποτε καὶ ἔχουν σάν ἀποτέλεσμα μιὰ ἢ πολλὰς ἀρρώστιας. Καὶ μέχρις ἐδῶ ὅλα καλὰ.

Ἐπάρχουν ὅμως ἀρρώστιας, ποῦ νὰ μὴν ἔχουν σάν ἀφορμὴ τους, σάν αίτία τους τὴν ἁμαρτία;

Εἶπαμε πρὶν πὼς ὑπάρχουν. Ἄς δοῦμε λοιπὸν μερικὲς περιπτώσεις.

Ὅλοι γνωρίζομε τὴν περίπτωσι τοῦ Ἰώβ, στὴ Π.Δ., ποῦ ἀρρώστησε μέχρι θανάτου, χωρὶς νὰ εἶναι ἁμαρτωλὸς.

Ἄλλὰ καὶ στὴν Κ.Δ. ἔχομε μιὰ περίπτωσι καὶ συγκεκριμένα τὸ θαῦμα τοῦ «ἐκ γενετῆς τυφλοῦ», ὅταν ὁ Κύριος ἐρωτήθηκε, κάπως περίεργα μάλιστα, ἀπὸ τοὺς μαθητὲς Του, «...ραββί, τίς ἤμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῆ;» (Ἰωάν. Θ' 2), καὶ ἐρωτᾶται: Ἦταν δυνατὸν νὰ ἁμαρτήσῃ ὁ ἴδιος ὁ τυφλὸς πρὶν γεννηθῆ;

Ὁ Κύριος πάντως ἀπήντησε: «... οὔτε οὗτος ἤμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ' ἵνα φανερωθῆ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ». Οὔτε ὁ ἴδιος ἐπομένως ἁμαρτήσε, γιὰτὶ δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ ἁμαρτήσῃ στὴν κοιλία τῆς Μάννας του, οὔτε οἱ γονεῖς του. Ὅχι βέβαια πὼς δὲν εἶχαν ἁμαρτίες, ἀλλ' ἡ τύφλωσις, ὅπως χαρακτηριστικὰ τονίζει ὁ ἅγιος Χρυσόστομος, δὲν ἦταν ἀπὸ τίς ἁμαρτίες, ἀλλ' ἔγινε μὲ παραχώρησι τοῦ Θεοῦ γιὰ νὰ φανερωθῆ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ πρῶτα στὸ τυφλὸ καὶ μετὰ στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Ἐπάρχουν ἀκόμη καὶ οἱ περιπτώσεις, ποῦ ἀναφέραμε πρὶν, δηλ. ἡ ἀσθένεια τοῦ φτωχοῦ καὶ τοῦ δικαίου Λαζάρου καὶ αὐτὴ

τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ποὺ δὲν προέρχονταν ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες, γιὰ καὶ οἱ δύο Λάζαροι ἦσαν δίκαιοι, ὅπως ἀναφέρει ἡ Κ.Δ., ἀλλὰ καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἶχε συγχωρηθῆ μετὰ ἀπὸ τὴν κλήση του.

Οἱ ἀρρώστιες μας, λοιπόν, μπορεῖ νὰ προέρχωνται ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες μας, μπορεῖ ὅμως καὶ ὄχι.

Καὶ ἐρχόμαστε νὰ ἐξετάσουμε ἀμέσως μιὰ ἄλλη ἐκδοχὴ. Μήπως μὲ τὴν ἀρρώστια μᾶς δοκιμάζει ὁ Θεός; Ἐὰν δηλαδὴ ἡ ἀρρώστια εἶναι:

3. Δ ο κ ι μ α σ ί α;

Ἐδῶ πρέπει νὰ ἀπαντήσωμε καταφατικά. Γιὰ πραγματικὰ ἡ ἀρρώστια εἶναι «παιδεία Κυρίου», ὅπως ἀναφέρει ἡ Π.Δ. (Ἦσ. ν' 5).

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος πάλι λέει: «ὄν... ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται» (Ἐβρ. ιβ' 6). Αὐτὸν ποὺ ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ, τὸν παιδαγωγεῖ μὲ θλίψεις. Καὶ αὐτὸν ποὺ παραδέχεται σὰν δικό Του παιδί, τὸν μαστιγώνει μὲ δοκιμασίες.

Τὸ χωρίο αὐτὸ ἐρμηνεύων ὁ ἱ. Χρυσόστομος λέει: «...παιδεύει, ἐννοεῖται ὁ Θεός, πάντα ποιεῖ, πάντα σπουδάζει, ὥστε γενέσθαι ἡμᾶς δεκτικούς τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ». Καὶ συνεχίζει: «Εἰ παιδεύει, ἐννοεῖται πάλιν ὁ Θεός, ἄρα εἰς διόρθωσιν, ἀλλ' οὐκ εἰς κόλασιν, οὐδὲ εἰς τιμωρίαν». Μᾶς παιδεύει λοιπὸν μὲ τὶς ἀρρώστιες ὁ Θεός, ὄχι γιὰ νὰ μᾶς τιμωρήσῃ, ἀλλὰ γιὰ νὰ μᾶς διορθώσῃ καὶ νὰ μᾶς κἀνῃ νὰ δεχθοῦμε τὰ ἀγαθὰ του.

Ἐδῶ ὅμως χρειάζεται μιὰ διευκρίνιση:

Ὁ Θεὸς δὲν μᾶς παιδεύει, μὲ τὶς ἀρρώστιες, γιὰ νὰ διαπιστωθῇ τί εἴμαστε καὶ πὼς θὰ ἀντιδράσωμε, γιὰ αὐτό, σὰν Παντογνώστης, τὸ γνωρίζει ἀπὸ πρὶν. Ἀλλὰ ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς τὴν δοκιμασία τῆς ἀρρώστιας, γιὰ νὰ γνωρίσωμε ἐμεῖς τὸν ἑαυτὸ μας.

Πλὴν ὅμως δὲν εἶναι καὶ ὑπεύθυνος γιὰ τὴν τυχὸν κακὴ πορεία μας στὴν ἀρρώστια, ἐὰν δηλαδὴ ἐμεῖς, σὰν ἄρρωστοι, δὲν χρησιμοποιήσωμε σωστὰ τὴν ἐλευθερία, ποὺ μᾶς ἔχει δώσει ὁ Θεός, καὶ μὲ ἀφορμὴ τὴν ἀρρώστια βλασφημήσωμε, βαρυγκομήσωμε, αὐτοκτονήσωμε κ.τ.λ.

Ἔτσι λοιπὸν μὲ τὴν ἀρρώστια, ὁ ἄρρωστος θὰ κρίνῃ καὶ θὰ βαθμολογήσῃ τὸν ἑαυτὸ του, ὡς πρὸς τὴν πίστη του. Γιὰ τὴν ἀρρώστια, δάσκαλος καὶ μαθητὴς, ἐξεταζόμενος καὶ ἐξεταστής, βαθμολογούμενος καὶ βαθμολογητὴς, εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἄρρωστος.

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. EMMANOYHΛ KAAAI'TZAKHΣ

« Ε Ο Ρ Τ Ο Λ Ο Γ Ι Ο Ν » *

Ναρσού Πηγῆς, Νέα, Νέα Βασιλική Ἐκκλησία (παλατ.), Νέα Ἱερουσαλήμ, Νεαπόλεως, Νεωρίου (λιμὴν), Νικήτα, Νικητιάτου (Θ), Νικολάου Ραδηνᾶ, Νικοποιοῦ (Θ), Νοσσιῶν (Σ.) Νυμφῶν Μεγάλων.

Ἐηροκέρικου, Ἐηροκηπίου, Ἐυλιτίου, Ἐυλοιρίκου, Ἐυλόπορτα.

᾽Οδηγῶν (Θ), ᾽Ολυμπιάδος, ᾽Ολύμπου, ᾽Ονειράτων, ᾽Ονωράτων (Θ) ᾽Οξεία νῆσος, ᾽Οξεοβαφείου, ᾽Ορμισδα, ᾽Ορφανοτροφείου, ᾽Οσίων—Νοσσιῶν—᾽Οχείων, Οὐάλεντας, ᾽Ορβικίου.

Παγιδίου (Θ), Παλαιολόγου (Θ), Παλατᾶ, Παλατίου (2), Παλάτιον Πηγῶν (2), Παλίνου, Παμμακαριστοῦ (Θ), Παναγίου, Παναρέτου, Παναχράντου (Θ), Πανοικτίρμονος (Σ.), Παντειχίου, Παντεπόπτου (Σ), Παντανάσσης, Παντοκράτορος, Παπύλου—Κάρπου=Πολυκάρπου, Παραδεισίου, Παρασκευῆς νέας, Παυλίνου, Παυλοπετρίου, Πausολύπης (Θ), Πελαγίας, Πελεκάνου (Θ), Πέραν, Περιβλέπτου, Περιτειγίσματος, Πεταλᾶ, Πέτρας (Προδρ.), Πετρίου (Θ), Πέτρου, Πηγῶν (παλατ.), Πηγῶν (Θ), Πικριδίου, Πιννουλόφων (Θ), Πισατῶν, Πλακιδιανῶν, Πλάτη (νησίς καὶ (Θ), Πολυελέου (Σ.), Πολυεύκτου, Ποτυρᾶ (᾽Αποτυρᾶ), Ποσαλέως, Πούσγη (Θ), Πριγκήπου, Πρόβρου, Προκοπίου, Προμούτου, Προόχθων (Θ), Προσφυγίου, Προτασίου, Προυσαίου, Πρώτη (νησίς Σ.) 2 (Γηροκ. Κληρικῶν). Πύθια.

Ράβδου, Ραβουλᾶ, Ραδηνῶν (Σ.), Ρηγίου (2). Ρήσιον, Ρουστικίου, Ρουφινιανῶν.

Σακκουδίου, Σαμψῶν (νο-

σοκ.), Σατούριος πόρτα, Σατύρου, Σηλυβρία, Σίγματος (Θ), Σικέλων (Συκελῶν), Συκεοῦς, Σιναϊτικὸν (μετ.) Σεβαστιανοῦ Βασιλείου, Σεβαστοκρατορίσσης (Θ), Σεργίου (2), Σιάλλαις, Σκοτεινὸν Πηγᾶδιον, Σκουταρίου, Σολομώντος, Σοφριανῶν, Σπουδαίου, Στουδίου (2), Σταυρακίου (Σ), Στρατηγίου, Στρατονίκου, Στροβιλίας, Στροβίλου, Στύλου, Συκεῶν (Θ), Σφωρακίου, Σωπάτρας, Σωσάννης, Σωσθενίου (Θ) Σωτῆρος (5).

Ταρασίου, Ταύρου, Τετρακάμαρου, Τιμοθέου ἐπισκ. Προύσσης, Τριόγγχου (παλατ.), Τρίτανος (Θ), Τριγωναρίας (μ.), Τρούλλου, Τρωαδήσια τείχη, Τριάδισια ἔμβολα.

Φαναρακίου, Φαναρίου Φιλανθρώπου, Φιλήμονος, Φιλιππιουῦ, Φιλοξένου, Φόρου, Φόρου, Φωκᾶ, Φωρακίου (Θ).

Χάλδαις, Χαλκηδῶν, Χαλικῆ Πύλη (κυνηγίου), Χαλκοπράτεια (Θ), Χαλκοῦς Τετράπυλος, Χαρσιανίτου (Θ), Χηνολάκκου, Χελώνα, Χρυσαληθινῆς, Χρυσοβαλάντου, Χρυσοκεράμου, Χρυσοπηγῆς (Θ), Χρυσοπόλεως βουνόν, 2 (Θ). Χρυσοτρικλίνου, Χριστοφόρου, Χώρας Μονή.

Ψαμμαθία.

᾽Ωραιοζήλης.

Δαξική: ἡ ΒΑ. χώρα τῆς Τουρκίας εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον, ταυτιζομένη πρὸς τὴν ἀρχαίαν Κολχίδα.

Λακεδαίμων: ὀμηρικὸν ὄνομα τῆς κατόπιν Λακωνικῆς Χερσονήσου. Προσωνομία τῆς Σπάρτης. Ἐπίσκοπος Λακεδαίμονος διετέλεσεν ὁ ὄσιος Θεόκλητος (Δεκ. 1).

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 190 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9-10 τεύχους.

ΕΝΑΣ ΛΑΠΩΝΑΣ ΜΑΣ ΓΡΑΦΕΙ *

Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῶν Περιοδικῶν ἐστάλη ἡ κάτωθι ἐπιστολὴ Γαλλιστί:

«Σᾶς εὐχαριστῶ ἐξ ὅλης καρδίας διὰ τὴν «ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ», τὸ Περιοδικὸν τὸ ὁποῖον ἀναγινώσκω μὲ ἐνδιαφέρον. Ἐσωκλείστως θὰ εὗρητε ἐν φωτοτυπία τὸ «Μήνυμά» μου, ὅπερ ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Λαρίσης «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ». Ἐλπίζω ὅτι θὰ εὗρητε ἄξιον δημοσιεύσεως τοῦτο καὶ εἰς τὴν «ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ», ὡς ἀσπασμὸν μου ἐκ Βορρᾶ.

Χριστὸς Ἄνέστη!

Δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τῶν ἐξαιρέτων αἰσθημάτων μου πρὸς ὑμᾶς».

ΑΛΦΡΕΔΟΣ ΜΠΕΡΚΛΟΥΝΤ

«Θὰ σᾶς φανῆ παράξενο. Κι' ὅμως ἔφτασε στὰ Γραφεῖα μας τὸ μήνυμα ἐνὸς Λάπωνα μέσω τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ καὶ συγγραφέα κ. Κώστα Σπανοῦ. Καὶ εἶναι αὐτὸ τὸ μήνυμα ἑνας θερμὸς χαιρετισμὸς, ἀπὸ τῆ μακρινῆ, παγωμένη πατρίδα του, πρὸς τοὺς Θεσσαλοὺς καὶ μιὰ ὑπόσχεση πὼς γρήγορα θὰ τὰ καταφέρει νὰ μᾶς ἐπισκεφτῆ. Ὁ φιλέλληνας Λάπωνας κ. Ἄλφρεντ Μπέρκλουν πού ζῆ στὸ Βόρειο Πόλο κι' ἔχει ἐπαφὲς μὲ πάμπολες χῶρες, μιλάει καὶ γράφει ἑπτὰ γλῶσσες πού τις ἔμαθε μόνος του. Φυσικὰ καὶ τὰ ἑλληνικά.

Ὁ κ. Μπέρκλουν λοιπὸν μὲ λίγα ἀπλὰ λόγια μᾶς λέει τὴ μικρὴ του ἱστορία, πούμποροῦσε νάταν καὶ ἡ ἱστορία ἐνὸς ἑλληνα, ἐνὸς ἀσιάτη ἢ ἐνὸς ἀμερικανοῦ. Ἀκοῦστε τον»:

«Κατάγομαι ἀπὸ τὴ Λαπωνία καὶ τὸ πατρικὸ μου σπίτι βρισκεται πέρα ἀπὸ τὸν πολικὸ κύκλο, ὅπου οἱ Λάπωνες νομάδες ὀδοιποροῦν μὲ τοὺς ρέννους τοὺς (ταράντους). Τὸ κλίμα ἐδῶ εἶναι αὐστηρὸ, γιὰτὶ ὁ χειμῶνας διαρκεῖ σχεδὸν 7 μῆνες. Τὸ καλοκαίρι εἶναι σύντομο, φωτεινὸ καὶ ἔντονο, διότι ὁ ἥλιος τοῦ μεσονυχτίου λάμπει ἀκόμα καὶ τὴ νύχτα κοντὰ στὸν πολικὸ κύκλο.

* Εὐχαρίστως ἀναδημοσιεύομεν τὸ ὡραῖον «μήνυμα» καὶ δὴ καὶ τὰ σχόλια τῆς δημοσιεύσεως τοῦτο Λαρισσαϊκῆς ἐφημερίδος, πολλαπλῶς διδακτικὸν διὰ πάντας.

Ὁ ἀγρότης πατέρας μου, Ὁσκαρ στὸ ὄνομα, ποῦ ἦταν ἀνάπηρος, διατηροῦσε ἕνα μικρὸ ἀγρόκτημα, ποῦ τὸ ἔλεγε «Ἀνθοκῆπιον». Δυστυχῶς ὁ θεοσεβῆς πατέρας μου, μ' ἄφησε ὄρφανὸ ὅταν εἶμουν δεκάχρονο ἀγόρι, μαζὶ μ' ἄλλα 3 ὄρφανά. Ἡ μητέρα μου Λόττα, δούλεψε σκληρὰ στὸ ἀγρόκτημα γιὰ νὰ μᾶς μεγαλώσῃ.

Ἀπὸ μικρὸς εἶμουν πολὺ φιλομαθῆς κι ἤθελα νὰ πάω στὸ Πανεπιστήμιο νὰ μάθω ξένες γλώσσες. Ἡ φτώχεια ὅμως μ' ἀνάγκασε νὰ βοηθῶ τὴ μητέρα μου στὸ ἀγρόκτημα. Ἀπὸ νέος ἀκόμα ἄρχισα νὰ μελετῶ ξένες γλώσσες. Μὲ τὴν ὑπομονὴ καὶ τὴν ἐπιμονὴ κατόρθωσα νὰ γίνω ἕνας αὐτοδίδακτος γλωσσομαθῆς. Μιλῶ καὶ γράφω γαλλικά, γερμανικά, ἀγγλικά, ἰσπανικά, ἰταλικά, πορτογαλλικά κι ἐλληνικά.

Εἶμαι θεοσεβῆς κι ἔχω τὸ Λόγο τοῦ Θεοῦ σὲ 700 περίπου γλώσσες — ἰδιώματα. Ἐπίσης εἶμαι ἐρασιτέχνης συγγραφέας διεθνῆς, φιλοτάξιδος καὶ τέλος εἰλικρινῆς Φιλέλληνας».

ΑΛΦΡΕΝΤ ΜΠΕΡΚΛΟΥΝΤ

«Εἶναι συγκινητικὴ ἡ προσπάθεια πολλῶν ἀνθρώπων ποῦ νοιώθουν τὴν ἀνάγκη νὰ ἐπικοινωνοῦν μὲ ἄλλους ἀνθρώπους καὶ ν' ἀνταλλάσσουν σκέψεις πάνω στὰ πολυποίκιλα προβλήματα τοῦ κόσμου. Αὐτὸ φανερώνει τὰ κοινὰ ἰδανικά, τὶς κοινὲς ρίζες ὅλων μας ποῦ τρέφονται μὲ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἀδερφοσύνη. Ἐνα ἄρθρο ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν Λαπώνων ποῦ ἔφτασε στὰ χέρια μου μὲ τὸ γράμμα τοῦτο θὰ δημοσιευθῇ στὴ «Θεσσαλικὴ Ἑστία». Ὡστόσο τὸ μήνυμα τοῦ ξένου φίλου μας ποῦ ἐξακολουθεῖ νὰ μένη ἐκεῖ πάνω, θερμαίνει τὶς καρδιές μας, ποῦ ἀνταποδίδουν τὸ ἴδιο ἐγκάρδια αὐτὸν τὸν χαιρετισμό.

Τίποτα δὲν χωρίζει τοὺς λαοὺς. Καὶ τοὺς ἐνώνουν τόσες λαχτάρεις, τόσες κοινὲς ἐπιθυμίαι. Τόσα ὄνειρα. Μακάρι ναρθῇ μιὰ μέρα κατανόησης, ἔτσι ποῦ νὰ πορευῶνται οἱ ἄνθρωποι τοῦ πλανῆτη μας σὲ δρόμους δημιουργικὰ παράλληλους. Μὲ πολὺ αἶμα, καὶ μὲ πολλὰ δάκρυα ποτίστηκαν οἱ πατρίδες τοῦ κόσμου, κι ὅμως δὲν ἀνθῆσε τὸ δένδρο τῆς Εἰρήνης. Εἶναι κακὸ λίπασμα οἱ ἀνθρώπινες σάρκες. Ἄς ἀνταποδώσουμε λοιπὸν τὸ χαιρετισμὸ μας στὸ μακρυνὸ φίλο κι ἄς τὸν παρακαλέσουμε μιὰ ποῦ εἶναι θεοσεβῆς νὰ προσευχηθῇ γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τῆς γῆς ποῦ λαχταροῦν μιὰν ἄσπρη μέρα...».

ΚΛΕΑΡΧΟΣ

ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ *

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΘΕΟΤΟΚΗΣ

(1731 - 1800)

«Ἡ μεγάλη συμφορὰ τοῦ Ἔθνους εὐρίσκεται ἀκριβῶς ἐν τῷ μεταιγμῷ τῶν φόβων καὶ τῶν ἐλπίδων, τῆς ἀπογνώσεως καὶ τῆς ἐνθαρρύνσεως. Διότι πρὸ ταύτης μὲν, τὰ περὶ τοῦ μέλλοντος μαντεύματα ἦσαν ἀπαΐσια καὶ προανήγγελλον ὄλεθρον καὶ καταστροφάς, μετὰ δὲ τὴν Ἄλωσιν, ἀντίθετα ὅλως διεδίδοντο μαρτυροῦντα μεταβολὴν τοῦ φρονήματος τοῦ Ἔθνους».

*

Σ' αὐτὴν λοιπὸν τὴν δύσκολη περίοδο τοῦ Γένους, ὅπου ἡ παλληκαριά γιὰ νὰ δώσῃ καρπούς, ἔπρεπε νὰ τροφοδοτεῖται ἀπὸ μιὰ γνήσια καὶ καθαρὰ πνευματικὴ μαρτυρία, ἡ Ἐκκλησία σήκωσε μεγάλο βάρος εὐθύνης, ἡγεσίας καὶ τολμηρῆς προσφορᾶς. Μὲ μόνη τὴν νοσταλγία τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ βυζαντινοῦ κλέους, μὲ μόνο τὸ ὄραμα τῆς ἀλώσεως καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως τοῦ μαρμαρωμένου βασιλιᾶ, δὲν μποροῦσε νὰ ξαναβρῆ τὸ Γένος τὴν ἱστορικὴ του συνείδησι. Νὰ ἀνατινάξῃ τὸν ζυγὸ καὶ νὰ δώσῃ τὸ δημιουργικὸ παρὼν του ἀνάμεσα στὰ ἄλλα, ἀνεξάρτητα κράτη.

Χρειαζόταν ἓνα δυνατὸ Φῶς. Ἐνα πνευματικὸ ζύπνημα. Μιὰ διαφωτιστικὴ ἐξόρμησι! Μιὰ συστηματικὴ παιδεῦσι τοῦ λαοῦ. Καὶ αὐτό, τὸ τόσο βαρὺ, καὶ ἀνάμεσα σὲ ἀφάνταστες ἐξωτερικὲς καὶ ἐσωτερικὲς δυσκολίες ἔργο, ἀνέλαβε ὑπεύθυνα ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία. Σεβάσμιοι καὶ ἁγιασμένοι ἐκπρόσωποί της. Πατριάρχαι, Ἐπίσκοποι, κληρικοί, ἱερομόναχοι:

«Ἡ Ἐκκλησία δὲν περιορίστηκε μόνον στὴν θεωρητικὴ ὑποστήριξι τοῦ σχολείου, οὔτε στὴν ὕλικὴ ὑποστήριξι, μὲ τὸ νὰ διαθέτῃ κτίρια, χρήματα ἢ βιβλία, συσσίτια, ὑποτροφίες καὶ ἄλλα τεχνικὰ μέσα. Πρὸ πάντων ἐχάρισε τὸ σπουδαιότερο καὶ δυσεὔρετο ὕλικό, γιὰ ἓνα σχολεῖο—χά-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 196 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9-10 τεύχους.

ρισε τὸ δάσκαλο, τὸ δάσκαλο τὸν ἐμπνευσμένο, τὸν ἀφωσι-
ωμένο, τὸν πιὸ μορφωμένο ἔλληνα τῆς ἐποχῆς του, τὸν πα-
πᾶ, καὶ μάλιστα τὸν ἐκλεκτότερο παπᾶ. Ὁ παπᾶς τοῦ χω-
ριοῦ, ὁ παπᾶς τῆς πόλεως εἶναι ὁ πρῶτος ἰδρυτῆς τοῦ Σχο-
λείου, ὁ πρῶτος δάσκαλός του.

Ἐφρόντιζε γιὰ νὰ ἔρθουν οἱ πιὸ καλύτεροι δάσκαλοι
τοῦ Γένους, ποὺ οἱ περισσότεροι ἦταν ἱερομόναχοι ἢ ἐγι-
ναν ἔπειτα ἱερομόναχοι... Ἡ Ἐκκλησία τὰ καλλίτερα στε-
λέχη τῆς τὰ ἐχρησιμοποίησε γιὰ τὴν μόρφωσι τοῦ γένους».

*

Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς μεγάλους δασκάλους, ποὺ μὲ
τὸ ἦθος τους, τὸ κήρυγμά τους, τὴν ἐπιστημονικὴ σοφία
τους, τὸν ἀπλό καὶ ἐγκάρδιο λόγο τους, φώτισαν τὸν νοῦν
τοῦ ραγιά καὶ ξεσήκωσαν τὴν καρδιά του, εἶναι καὶ ὁ
ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΘΕΟΤΟΚΗΣ. Ὁ ἀγωνιστῆς, λόγιος, ἐπι-
στήμων, δάσκαλος καὶ φλογερὸς ἱερωμένος, ποὺ μὲ τὴν
παρουσία του, τὸ γιγαντιαῖο συγγραφικὸ ἔργο του καὶ
τὴν ἀνταπάρνησί του, ἔθεσε μαζί με τοὺς ἄλλους ἐκκλησια-
στικούς ἡγέτας καὶ πατέρας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὰ θεμέλια
ἐνὸς νέου κόσμου, ποὺ γεννιόταν: τοῦ Νεοελληνικοῦ.

*

Ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης γεννήθηκε στὴν Κέρκυρα
τὸ 1731. Ὑστερα ἀπὸ τὶς πρῶτες σπουδές του στὸ νησί,
κοντὰ στοὺς ἴδιους δασκάλους ποὺ εἶχε μαθητεύσει καὶ ὁ
ἄλλος κολοσσὸς ἀγωνιστῆς τοῦ λόγου Εὐγένιος Βούλγα-
ρης, ὁ Θεοτόκης πῆρε τὸν δρόμο γιὰ τὴν Ἑσπερία. Σπου-
δάσε στὴν Βολωνία τῆς Ἰταλίας Φιλοσοφία, Μαθηματικά,
Ρητορικὴ καὶ Φυσικά.

Ὅταν γύρισε στὴ Κέρκυρα, τὸ ἔτος 1756, ἄρχισε νὰ
διδάσκη τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ νὰ προσφέρῃ τὶς πλού-
σιες ἐπιστημονικὲς γνώσεις του στὸν αἰχμαλωτισμένο
λαό. Στὸ σχολεῖο ποὺ ἱδρυσε μαζί με τὸν πρῶτο δάσκα-
λό του Καββαδία, φοιτοῦν μαθηταὶ ποὺ γρήγορα ἐνθου-
σιάζονται. Οἱ καρδιὲς φτερουγίζουν. Ἡ πίστι θερμαίνει-
ται. Τὸ ὄραμα τῆς Ἑλλάδος ζωντανεύει με ὅλη τὴν περη-
φάνεια καὶ τὸ φῶς τῆς. Τὸ φυτῶριο αὐτὸ τῆς Κερκύρας,
λέει ἡ ἱστορία, ὅτι ἔγινε «τέμενος τῆς ἠθικῆς, διδακτῆ-
ριον πασῶν τῶν ἐπιστημῶν, ἄδυτον τῶν φιλοσοφικῶν δι-
δασκαλιῶν, αἱ ὁποῖα ἀνυψοῦσι τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν
εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ Δημιουργοῦ».

(Συνεχίζεται)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΕΡΟΥΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

310. Κατὰ τὴν ἑσπερινὴν λειτουργίαν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Πέμπτης, τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων καὶ τῆς παραμονῆς τῶν Φώτων μετὰ τὰς προφητείας καὶ πρὸ τοῦ ἀποστόλου, τί λέγεται: «Συναπτὴ» (τὰ εἰρηνικά;), «συναπτὴ μικρά», «Ἔτι καὶ ἔτι...» ἢ ἀπλῶς «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν»; Καὶ τὰ τρία ὑπάρχουν στὰ λειτουργικά μας βιβλία. (Ἑρώτησις Αἰδεσιμ. Α. Π.)

Ἡ ἐρώτησις ἐπισημαίνει μία ἀνομοιομορφία, ποὺ παρατηρεῖται στὰ λειτουργικά μας βιβλία καὶ στὴν σημερινὴ πράξι, ὡς πρὸς τὸν τρόπο εἰσαγωγῆς τοῦ τρισαγίου ἢ τοῦ «Ὅσοι εἰς Χριστόν...» κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς θείας λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, κατὰ τοὺς ἑσπερινούς τῶν ἀνωτέρω ἡμερῶν. Γιὰ νὰ μείνωμε μόνο στίς ἔντυπες ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τὸ Μηναιῖο τοῦ Δεκεμβρίου προβλέπεται γιὰ τὸν ἑσπερινὸ τῶν Χριστουγέννων ἢ «συναπτὴ», ἀπὸ τὸ Μηναιῖο τοῦ Ἰανουαρίου γιὰ τὸν ἑσπερινὸ τῶν Θεοφανείων καὶ ἀπὸ τὸ Τριώδιον γιὰ τὴν Μεγάλῃ Πέμπτῃ καὶ τὸ Μέγα Σάββατο ἢ «μικρὰ συναπτὴ» καὶ ἀπὸ τὸ Ἱερατικὸ σ' ὅλες αὐτὲς τίς περιπτώσεις τὸ «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν». Οἱ ὅροι εἶναι σαφεῖς: «Συναπτὴ» εἶναι τὰ εἰρηνικά. Ἐπιτομὴ τῆς εἶναι ἢ «μικρὰ συναπτὴ», γιὰ τὴν ὁποία ἀρχικὰ ἐχρησιμοποιεῖτο τὸ ρῆμα «τριστίχῃν», ἐπειδὴ ἐλέγοντο μόνο τρεῖς στίχοι τῆς συναπτῆς «Ἔτι καὶ ἔτι..., Ἀντιλαβοῦ..., Τῆς Παναγίας...». Τὸ «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν» εἶναι ἢ πῶς συντεταγμένη μορφή τῶν διακονικῶν, ποὺ χρησιμοποιεῖται γιὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἱερατικῶν εὐχῶν ἢ ἐκφωνήσεων. Ἐπειδὴ ὁ ὅρος «συναπτὴ» χρησιμοποιεῖται ἐνίοτε πρὸς δῆλωσιν καὶ τῆς μικρᾶς συναπτῆς, θὰ μπορούσε νὰ ὑποτεθῇ ὅτι καὶ ἐδῶ ἐννο-

εἶται ἡ «μικρά» καὶ ἔτσι ἔχομε μόνο δύο, ἀντὶ τῶν φαινομενικῶν τριῶν τύπων. Στὴν πράξῃ σήμερα διατηροῦνται οἱ δύο αὐτοὶ τύποι. Ἄλλοι λειτουργοὶ ἀκολουθοῦν τὴν τάξῃ τῶν Μηναίων καὶ τοῦ Τριωδίου καὶ λέγουν τὴν μικρὰ συναπτὴ καὶ ἄλλοι, οἱ περισσότεροι, τὴν τάξῃ τοῦ Ἱερατικοῦ καὶ λέγουν μόνο τὸ «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν».

Τὸ Τυπικὸν τοῦ Ἁγίου Σάββα (ἔκδ. Βενετίας 1771) προβλέπει «συναπτὴ μικράν».

Ἀπὸ τὰ Τυπικὰ τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας διατάσσεται ὁμοίως ἡ «μικρὰ συναπτὴ» (Κωνσταντινου, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1838, σελ. 184 καὶ 190.— Γ. Βιολάκη, ἐν Ἀθήναις 1921, σελ. 358 καὶ 365). Στὸ Τυπικὸν τοῦ Βιολάκη ἀπαντᾷ καὶ ἡ πρώτη προσπάθεια συμβιβασμοῦ τῆς παλαιότερας πράξεως πρὸς τὴν νεωτέρα καὶ ἡ μετάβασις ἀπὸ τὴν μικρὰ συναπτὴ στὸ «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν». Στὴν τυπικὴ διάταξιν τῶν παραμονῶν τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Θεοφανείων σημειώνει: «Μετὰ ταῦτα τὰς προφητείας, ἡ μικρὰ συναπτὴ, Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν». Ὁ συντάκτης τοῦ Τυπικοῦ δὲν ἐνοχλεῖται ἀπὸ τὸ ὅτι πρόκειται γιὰ δύο διαφορετικὰ πράγματα. Τὸ «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν» ὑποτάσσεται σὰν ἐπεξήγησιν στὸ «ἡ μικρὰ συναπτὴ».

Ἡ «συναπτὴ», δηλαδὴ τὰ εἰρηνικὰ, ἀν ἴσως δὲν ἀπαντοῦν σαφῶς στὸ Μηναῖο τοῦ Δεκεμβρίου, μαρτυροῦνται ρητῶς ἀπὸ τὰ παλαιότερα χειρόγραφα Τυπικὰ. Στὸ Τυπικὸν τῆς Μονῆς τοῦ Σωτήρος Μεσσήνης τοῦ ἔτους 1131 καὶ στὸ Τυπικὸν τοῦ κώδικος Βατικανοῦ 1877 τοῦ ἔτους 1292 καθορίζεται: «Ὁ διάκονος συναπτὴν μεγάλην, ὁ ἱερεὺς τὴν εὐχὴν τοῦ τρισαγίου, εἶτα τρισαγίον ἢ ἀντὶ τρισαγίου τὸ «Ὅσοι εἰς Χριστόν...». Τὸ Τυπικὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Ι' αἰῶνος (κῶδ. Τιμ. Σταυροῦ 40) καὶ τὸ Τυπικὸν τῆς Μονῆς τῆς Εὐεργέτιδος τοῦ ΙΒ' αἰῶνος (κῶδ. Ἀθηνῶν 788) ὀνομάζουσι, ὅπως καὶ οἱ ἄλλες πηγές, τὴν μεγάλην αὐτὴν συναπτὴν «συναπτὴν τοῦ τρισαγίου» ἢ «εὐχὴν τοῦ τρισαγίου» καὶ προβλέπουσι τῆς ἀπαγγελίας τῆς ἀπὸ τὸν διάκονο μετὰ τὰ ἀναγνώσματα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Πρόκειται λοιπὸν σαφῶς γιὰ τρεῖς διαφορετικὰς τάξεις, ποὺ

ἀκολουθοῦν μία ἐξελικτικὴ πορεία: Ἀπὸ τὴν παλαιότερα, τὴν μεγάλη συναπτὴ, πρὸς τὴν νεώτερα, τὴν μικρὰ συναπτὴ, πρὸς τὴν νεωτάτη, τὸ «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν». Ἀκριβῶς τὴν ἴδια ἐξέλιξη εἶχε τὸ σημεῖο αὐτὸ καὶ τῆς συνήθους λειτουργίας. Ἡ συναπτὴ, ποὺ ἀρχικῶς κατὰ τὸν Δ'-Ε' αἰῶνα ἐλέγετο μετὰ τὴν ἀποχώρηση τῶν κατηγουμένων, κατὰ τὰς εὐχὰς τῶν πιστῶν, μετεφέρθη πρὶν ἀπὸ τὸ τρισάγιο. Ἐκεῖ τὴν βρίσκομε στὴ λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου. Ἀπὸ τὸν Θ' αἰῶνα ἀρχίζει ἡ μεταφορὰ τῆς πρὸ τῶν ἀντιφώνων, ὅπου βρίσκεται σήμερα. Μέχρι ὅμως τὸν Π' αἰῶνα παραμένει καὶ ἡ συναπτὴ πρὸ τοῦ τρισαγίου. Καὶ οἱ δύο διετηρήθησαν στὰ σημερινά μας εὐχολόγια στίς ἀκολουθίες τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ μικροῦ μοναχικοῦ σχήματος. Βαθμηδὸν ὅμως ἀρχίζει νὰ ἀτροφῆ ἡ παλαιὰ συναπτὴ τοῦ τρισαγίου, νὰ περιορίζονται τὰ αἰτήματά της, ὥσπου στὸ τέλος ἔφθασε στὴν ἐσχάτη δυνατὴ ρίκνωση, δηλαδὴ στὸ σημερινὸ «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν». Οἱ ἐσπερινὲς λειτουργίαι τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ἀκολούθησαν τὴν ἴδια πορεία. Σήμερα βρίσκονται στὸ «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν» οἱ δύο προηγούμενες μορφὲς εἶναι ἀναχρονιστικὲς.

Τὰ λειτουργικά μας ὅμως βιβλία εἶναι δυσκίνητα στὴν λειτουργικὴ ἐξέλιξη. Βρίσκομε σ' αὐτὰ παλαιὰ καὶ νεώτερες διατάξεις, ἐν χρήσει καὶ ἐν ἀχρησίᾳ. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ σύγχυση καὶ ἡ ἀπορία περὶ τοῦ πρακτέου. Ἔτσι ἀντὶ τὰ λειτουργικά μας βιβλία νὰ διευκολύνουν στὴν ὀρθὴ τέλεση τῶν ἀκολουθιῶν, προκαλοῦν αὐτὰ τὰ ἴδια τὴν λειτουργικὴ ἀνομοιομορφία, ποὺ εἶναι σὲ πολλοὺς τόσο ἀσυμπαθής. Τὸ ἔργο, βέβαια, τῆς ἐναρμονίσεως καὶ ὀρθῆς ἀντιμετωπίσεως καὶ λύσεως τῶν διαφορῶν αὐτῶν τῶν λειτουργικῶν μας βιβλίων εἶναι δυσκολώτατο καὶ λεπτότατο. Ἀπὸ τέτοιαις ἀκριτεῖς ἐπεμβάσεις ὄχι σπανίως, δυστυχῶς, γεννιοῦνται λειτουργικά τέρατα, ποὺ ἔχουν καταστρεπτικὲς συνέπειαι στὴν ὀρθὴ λειτουργικὴ πράξη. Γι' αὐτὸ, κατὰ τὸ «τὸ μὴ χειρὸν βέλτιστον», εἶναι ἴσως προτιμότερο νὰ ὑφιστάμεθα πολλὰς φορές, ἄς ἐλπίζωμε ὄχι αἰωνίως, τὰ ἀποτελέσματα τῆς συγχύσεως ἀπὸ τὰ διάφορα στρώματα τῶν λειτουργικῶν παραδόσεων, ἀπὸ τοῦ νὰ ἀντιμετωπίζωμε λειτουργικοὺς τραγελάφους.

Στὸ περιθώριο τῆς Ἁγίας Γραφῆς

ΑΥΤΟΤΙΜΩΡΟΥΜΕΝΟΙ

Ἄπ' ὄλες τὶς ψυχικὲς νόσους, ὁ φθόνος εἶναι ἡ πιὸ διαδεδομένη. Τὸ μαρτυρεῖ ἡ πείρα μᾶς.

Τὸν συναντᾷ κανεὶς σὲ κάθε βῆμα του μέσα στὴν κοινωνικὴ ζωὴ. Τὸν συναντᾷ καὶ στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του, στὰ βάθη τοῦ εἶναι του, ὄχι σπάνια.

Ὅπως καὶ κάθε ἄλλο εἶδος ἁμαρτίας εἶναι προϊόν τῆς φιλαυτίας. Ἐκεῖ ἔχει τὴ ρίζα καὶ τὸ ἔδαφός του. Εἶναι μιὰ σιχαμερὴ ἄρνηση τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον.

Φθονώντας τον, τί κάνουμε; Φανερόνουμε ὅτι δὲν θέλουμε τὸ καλὸ του. Ἐνα καλὸ ποῦ μᾶς πειράζει, μᾶς εἶναι ἀνυπόφορο, γιατί, ἀπὸ φιλαυτία, εἴτε ἔχοντάς το καὶ ἐμεῖς, δὲν θέλουμε νὰ τὸ μοιρασθοῦμε μὲ ἄλλους, εἴτε μὴ ἔχοντάς το, μᾶς κάνει νὰ ἐπιδιώκουμε τὴν ἀφάνισή του καὶ στοὺς ἄλλους.

Καμμιά ψυχικὴ πάθηση δὲν ἔχει ἴσως τὴ δύναμη τοῦ φθόνου, ἀλλ' οὔτε καὶ συνοδεύεται, ὅπως αὐτός, μὲ τόσα ἐναντίον του ἐπιχειρήματα, ποῦ χρησιμεύουν στὴν ἀνάνηψη.

Ὅρθα χαρακτήρισαν τὸν φθονερὸ σὰν αὐτοτιμωρούμενο. Μιὰ μικρὴ ἱστορία τὸ διδάσκει. Κάποτε, οἱ ἀδελκοὶ του πληροφόρησαν ἓνα βασιλιᾶ ὅτι κάποιοι τὸν ἐχθρεύονταν ἀπὸ φθόνο. Τοῦ ζήτησαν νὰ τοὺς τιμωρήσῃ. Ἐκεῖνος ὅμως ἀποκρίθηκε:

— Εἶναι περιττό. Τιμωροῦνται μόνοι τους.

— Πῶς βασιλιᾶ μας;

— Μὰ εἶναι ἀπλούστατο. Φαρμακώνουν τὴν ἴδια τους τὴν ψυχὴ. Εἶναι οἱ ἴδιοι δυστυχισμένοι, μὲ τὸ νὰ ἐπιθυμοῦν τὴ δική μου δυστυχία.

Καὶ ὅμως. Παρὰ τὸ ὅτι πρόκειται γιὰ μιὰ τόσο πικρόχυμη ἁμαρτία, ὁ φθόνος ὑποθάλπεται ἀπὸ ὅσους τὸν ἔχουν, ἀντὶ νὰ

ἐξεμηται. Καὶ αὐτὸ συμβαίνει γιατί, ἀφ' ἑνὸς τυφλώνει τὸν ἄνθρωπο καὶ ἀφ' ἑτέρου, πολλές φορές, ἐνεργεῖ ὑπουλα, ἀπὸ τὸ ὑποσυνείδητο.

Στὴ δεύτερη περίπτωση, ἴσως τὰ θύματά του εἶναι πιὸ πολλά.

Στὴν πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολὴ (ιβ' 15), ὁ Παῦλος μᾶς συνιστᾷ: «Χαίρειν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων». Ἄς δοῦμε τί συμβαίνει ἀπέναντι αὐτῆς τῆς συμβουλῆς. Εἶναι ψυχῆς μὲ φόβο ποὺ βρίσκεται καὶ στὸ ὑποσυνείδητο καὶ στὴ συνείδησή τους. Αὐτὲς δὲν ἐφαρμόζουν πέρα-πέρα ὅ,τι ἐδῶ λέει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Στὴ χαρὰ τοῦ ἄλλου δὲν μετέχουν. Καὶ στὴ λύπη του, εὐχαριστοῦνται.

Εἶναι ὅμως καὶ ἄλλες ψυχῆς, ποὺ δὲν ἔχουν συναίσθησι τοῦ φθόνου τους. Θαρροῦν τὸν ἑαυτό τους πιστὸ στὸν Χριστό. Γιατί; Ὅταν βλέπουν κάποιον νὰ ὑποφέρει, τὸν συμπονοῦν. «Κλαίουσι μετὰ κλαιόντων». Ὅταν ὅμως τὸν βλέπουν σὲ κάποια χαρὰ, οὔτε σκέπτονται πὼς θάπρεπε νὰ συμμετάσχουν σ' αὐτήν. Εἶναι ὁ ὑποσυνείδητος φθόνος.

Ἄν ἔλειπε, θὰ «ἔχαιρον μετὰ χαιρόντων». Αὐτὸ τὸ σκέλος τῆς θείας ἐντολῆς δὲν ἐφαρμόζεται εὐκόλα ὅπως τὸ ἄλλο. Ἄληθινὰ λοιπὸν ἀναγεννημένη ψυχὴ, ἀληθινὰ εὐαγγελικὴ ψυχὴ, εἶναι ὄχι ὅποια «κλαίει μετὰ κλαιόντων», ἀλλὰ ὅποια, ἐπὶ πλέον, «χαίρει μετὰ χαιρόντων». Αὐτὴ εἶναι ὄντως ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὸν φθόνον.

Ἄς προσέξουμε τὸν ἑαυτό μας ἀπ' αὐτὴ τὴν πλευρά. Καὶ ἂν διαπιστώσουμε ὅτι μᾶς εἶναι δύσκολο νὰ μετέχουμε, μὲ ἄδολο ἀδελφικὸ αἶσθημα, στὴ χαρὰ τοῦ διπλανοῦ μας, ἄς μὴν περιμένουμε νὰ τὸ πετύχουμε ἄλλοιῶς παρὰ ποδοπατώντας ἀποφασιστικὰ τὸ ἐγὼ μας. Ἔτσι, θὰ ἐλκύσης τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὐτὴ, ἀργότερα, θὰ σοῦ καταστήσῃ φυσικὸ καὶ ἄνετο ὅ,τι τώρα κάνεις, μετερχόμενος βία.

Ἄξιζει κάθε ἀγώνα, κάθε δυνατὴ προσπάθεια γιὰ νὰ γλυ-

τώσουμε ἀπὸ τὸν φθόνον. Γιατὶ εἶναι ἁμαρτία φοβερή, καθαρὰ ἔωσφορική.

Μὴ λησμονοῦμε τὸ σοφό: ἡ χαρὰ εἶναι τὸ μόνο πρᾶγμα ποῦ μπορεῖς νὰ δώσης χωρὶς νὰ τὸ ἔχης. Ἄκόμη καὶ ἂν κανεῖς δὲν τὴν αἰσθάνεται, πρέπει νὰ ἔχη τὸ πρόσωπό της πρόσωπό του.

Μακριὰ λοιπὸν ἀπὸ τὰ ἀδέλφια τοῦ Ἰωσήφ. Μακριὰ ἀπὸ τὸν Ἰούδα τὸν Ἰσκαριώτη. Μακριὰ ἀπὸ τὰ ἔμψυχα τρόπαια τοῦ φθόνου, ποῦ βλέπουμε στὴ Γραφή.

Μὲ τὸν φθόνον, κανεῖς δὲν μπορεῖ νὰ θεωρῆται μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ γνήσιος. Κανεῖς δὲν θὰ δῆ Παράδεισο.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Κ. Γ. Μπόνη, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων. Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας. — Ἐπίκαιρα. — Ἐδαγ. Δ. Θεοδώρου, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἡ διατύπωσις καὶ τὸ ὄφος τοῦ Κηρύγματος. — Μητροπ. Δράμας Διονυσίου, Μοναδικὸν στήριγμα. — Μητροπ. Δημητριάδος Χριστοδοῦλου, Ὁ μοναχικὸς βίος εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα. — **Ι. Κ.**, Ἡ ἀναγκαιότης τῆς συνεργασίας Ποιμένος καὶ Ἰατροῦ. — Ἀρχιμ. Τιμοθέου Σ. Τριβιζᾶ, Τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ. — Πρεσβ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνοῦ, Λειτουργικὴ ζωὴ εἰς τὴν διασποράν τῆς Δ. Γερμανίας. — Πρεσβ. Ἐμμανουὴλ Καλαϊντζάκη, Τὸ γράμμα μᾶς ἀπελπισμένης κοπέλας. — Πρεσβ. Κωνστ. Πλατανίτου, «Ἐορτολόγιον». — Ἐνας Λάπωνας μᾶς γράφει. — Δημ. Σ. Φερούση, Μορφῆς τοῦ γένους. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, Αὐτοτιμωρούμενοι.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰαίου 1, Ἀθήναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.
